

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Vojtěch Třetina

Výkon některých součástí rodičovské odpovědnosti

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výkon některých součástí rodičovské odpovědnosti“ vypracoval samostatně a citoval všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek po čarou má 96833 znaků včetně mezer.

V Havířově dne 29.06.2022

Vojtěch Třetina

Poděkování

Zde bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce Prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc. za odborné vedení práce, její cenné připomínky a ochotný přístup. Také bych rád poděkoval své rodině a přítelkyni, za to, že při mně stáli v průběhu celého studia a plně mě podporovali.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Rodičovská odpovědnost	9
1.1 Obsah rodičovské odpovědnosti	10
1.1.1 Péče o dítě	11
1.1.2 Ochrana dítěte	11
1.1.3 Udržování osobního styku s dítětem	12
1.1.4 Výchova, vzdělání a určení místa bydliště dítěte	12
1.1.5 Zastupování dítěte	12
1.1.6 Správa jmění dítěte	13
1.2 Vznik rodičovské odpovědnosti	13
1.3 Zánik rodičovské odpovědnosti	14
1.4 Nositelé rodičovské odpovědnosti	14
2 Výkon rodičovské odpovědnosti	16
2.1 Zvláštní případy výkonu rodičovské odpovědnosti	17
2.1.1 Nezletilý plně nesvéprávný rodič	17
2.1.2 Zletilý rodič omezený na svéprávnosti	18
2.1.3 Výkon rodičovské odpovědnosti osobou odlišnou od rodiče	19
2.2 Výkon rodičovské odpovědnosti rodiči po rozvodu nebo rozchodu	20
2.2.1 Individuální péče	21
2.2.2 Střídavá péče	22
2.2.3 Společná péče	24
2.3 Participační práva nezletilého dítěte	24
3 Některé součásti rodičovské odpovědnosti	27
3.1 Zajištění vzdělání dítěte	27
3.1.1 Vzdělání dítěte jako významná záležitost	28
3.2 Určení místa bydliště dítěte	29
3.2.1 Určení a změna místa bydliště jako významná záležitost	30
3.2.2 Obvyklé bydliště v kontextu mezinárodního práva	31
4 Problémy vznikající při výkonu rodičovské odpovědnosti	33
4.1 Neshody rodičů při zajištění vzdělání dítěte	33
4.1.1 Dopad COVID-19 na rozhodování rodičů o vzdělání dítěte	35
4.2 Neshody rodičů o určení a změně bydliště dítěte	37
4.2.1 Civilní únosy dětí po Česku	37
4.2.2 Mezinárodní únosy dětí	39

5	Zásahy soudu do rodičovské odpovědnosti.....	41
	Závěr.....	43
	Bibliografie.....	45
	Abstrakt	48
	Klíčová slova	49

Seznam použitých zkratek

NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový), ve znění pozdějších předpisů
ČR	Česká republika
OSPOD	Orgán sociálněprávní ochrany dětí
ÚMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolil téma výkonu některých součástí rodičovské odpovědnosti. Důvodem volby právě tohoto téma je můj zájem o problematiku rodinného práva a konkrétně o vztahy rodičů k dítěti. Myslím si, že dítě by mělo mít zaručený určitý standard životní úrovně (správnou přípravu na vyšší vzdělání, klidné prostředí v rodině, právo projevit své názory apod.) a tohle by měli být rodiče schopni a ochotni zajistit. Rodičovská odpovědnost je právo, ale zároveň i povinnost rodiče o dítě pečovat a vést ho správným směrem se zajištěním všech jeho potřeb. Nejednota názorů rodičů, ztráta citů mezi nimi či prostě jen změny v jejich osobním životě by neměly mít vliv na správný výkon rodičovské odpovědnosti vůči dítěti.

Cílem mé práce bude jasně a srozumitelně seznámit čtenáře s problematikou rodičovské odpovědnosti, jejího výkonu a výkonu konkrétních součástí této odpovědnosti. NOZ přinesl určité změny do tohoto institutu, a proto se budu zabývat také komparací předchozí právní úpravy s právní úpravou aktuální. Co se týče hlavního cíle mé práce, chtěl bych obsáhle a kriticky probrat problematiku některých součástí rodičovské odpovědnosti, a to konkrétně oblast vzdělání a bydliště dítěte. Je důležité a stále aktuální, aby rodiče měli jednotný názor nebo alespoň spolupracující přístup k výběru a realizaci vzdělání dítěte, a proto se v mé práci zaměřím na otázky, které mohou při konfliktech rodičů vyvstat, a jak se takové problémy řeší. Ne vždy je možné vyřešení problémů pouze mezi rodiči, práce se proto také zaměří na zásahy soudů.

Téma diplomové práce je tématem aktuálním, problémy s výkonem rodičovské odpovědnosti jsou hojně řešeny soudy a navíc rok 2020 a rok 2021 přinesl v souvislosti s pandemií koronaviru Covid-19 řadu nových problémů do rodinného práva a dalších právních odvětví. Nemožnost dětí navštěvovat osobně školy, nutnost zajistit, aby děti mohly využít výuky online, zajistit pro mladší potomky hlídání, to byly starosti, které trápily rodiče a ti se spolu museli domlouvat na jejich řešení. Ne vždy se však tito rodiče shodnou a pak zde vyvstávají problémy, kterými bych se v mé práci chtěl zaobírat.

Práce bude členěná na kapitoly a podkapitoly. V první a druhé kapitole se zaměřím na rodičovskou odpovědnost, a to na její úpravu v aktuální a přechozí právní úpravě, na její vznik, zánik, nositele a výkon. Toto pomůže čtenáři k pochopení problematiky práce. Třetí kapitola už bude řešit konkrétní součásti rodičovské odpovědnosti a v podkapitolách bude obsáhle a jasně probrána otázka bydlení a vzdělání dítěte. Kapitola čtvrtá bude o problémech, které při tomto výkonu rodičovské odpovědnosti vznikají, a to z pohledu mezinárodního, ale hlavně z pohledu vnitrostátního (např. únosy po Česku), včetně problémů vzniklých v průběhu

pandemie Covid-19. Kapitola pátá poskytne pohled na intervence soudu do výkonu rodičovské odpovědnosti. V závěru pak zhodnotím získané poznatky, poskytnu svůj kritický pohled na tuto problematiku a nastíním možný vývoj zmíněných institutů.

Pro vypracování práce bude využito nejen právních předpisů, ale také odborných článků, učebnic a komentářů, které se problematikou výkonu rodičovské odpovědnosti a souvisejících otázek zabývají. Pomocná dále bude také judikatura soudů, a to jak Ústavního, tak i dalších, kde bude možné blíže najít řešení konfliktů vzniklých při výkonu práv a povinností rodičů. V diplomové práci bude využita metoda analytická, komparativní a deskriptivní.

1 Rodičovská odpovědnost

Také historicky tvořil výčet základních práv a povinností rodičů vůči dítěti základ právní úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi. Rozdělení těchto práv a povinností však nebylo vždy vyvážené mezi oběma rodiči. Obecný zákoník občanský (dále jen „OZO“) z roku 1811 upravoval zvlášť tzv. moc otcovskou (§147 a násl. OZO), která náležela pouze otci (případně poručníkovi, pokud zde nebyl otec) a dále rodičovskou moc (§139 OZO), která již náležela oběma rodičům. Rodičovská odpovědnost, jak jí chápeme dnes, se skládá z částí obou těchto institutů. Rovné postavení rodičů ve vztahu k dítěti zdůraznil až zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném (dále jen „ZRP“), který upravoval práva a povinnosti rodičů k dítěti jako rodičovskou moc (§52–§62 ZRP). Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZoR“) název tohoto institutu změnil na rodičovská práva a povinnosti a následně tzv. velkou novelou ZoR v roce 1998 na pojem rodičovská zodpovědnost (§31 ZoR).¹

Jak je výše zmíněno, před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“) byl institut rodičovské odpovědnosti zakotven v ZoR a to v části druhé s názvem „vztahy mezi rodiči a dětmi“. Tehdy se tento institut nazýval rodičovská zodpovědnost, která se skládala ze tří částí práv a povinností, a to z péče o nezletilé dítě, zastupování nezletilého dítěte a správy jeho jmění.² OZ se od tohoto pojetí odklonil, a přesto, že obsahově jsou práva a povinnosti převážně stejné, formulačně je OZ oproti ZoR detailnější. OZ formuluje obsah rodičovské odpovědnosti příměji, zmiňuje konkrétní součásti rodičovské odpovědnosti jako je například zajištění výchovy a vzdělání dítěte nebo určení místa bydliště.³

K poslednímu pozměnění označení tedy došlo s přijetím OZ, který nabyl účinnosti k 1. 1. 2014. Zákonodárce se rozhodl pro změnu slova zodpovědnost na odpovědnost. Jedná se o synonyma, a proto nebyl důvod, aby OZ označoval totéž odlišnými výrazy.⁴ Změny označení tohoto institutu však nejsou pouze kosmetické, odráží i posun společnosti směrem k rovnocennějšímu a odpovědnějšímu výkonu práv a povinností vůči dítěti.⁵

Rodičovská odpovědnost je začleněna v OZ do části druhé („Rodinné právo“), hlava II. („Příbuzenství a švagrovství“), oddíl 3 („Rodiče a děti“), pododdíl třetí, a to konkrétně do §865–§909 OZ. Rodičovská odpovědnost se skládá z práv a povinností rodičů, která spočívají v péči o dítě zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní

¹ ŠMÍD, Ondřej a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 813-815

² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 34

³ ŠMÍD, Ondřej a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 815

⁴ Tamtéž

⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 19

vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, jeho zastupování a spravování jeho jmění.⁶ Při úpravě rodičovské odpovědnosti vychází OZ z Principů evropského rodinného práva ve věci rodičovské odpovědnosti (PEFL), které vypracovala Komise pro evropské rodinné právo (CEFL). Důvodem i evropské regulace je fakt, že dítě je slabší stranou, vyžaduje vyšší ochrany, neboť není schopné realizovat své zájmy samostatně. Z tohoto vyplývá i smysl a účel samotné regulace rodičovské odpovědnosti, kterým je hodnota rodičovství spojená s hodnotou nejlepšího zájmu a blaha dítěte.⁷

Pojem rodičovská odpovědnost však není spojen se sankčním pojetím odpovědnosti (odpovědnost za škodu, bezdůvodné obohacení apod.), nýbrž se spojuje s řádným (odpovědným) plněním rodičovských povinností. To, že jsou rodičovské povinnosti kladeny před právy, vykazuje, že dítě přestalo být považováno za pouhý předmět zájmu a stává se z něj předmět ochrany.⁸

1.1 Obsah rodičovské odpovědnosti

Podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku, jde ve výčtu v §858 OZ spíše o pravomoci, totiž „powers“ jak se píše v anglických verzích mezinárodních dokumentů, ale pokud se podíváme na tento paragraf z pohledu principů CEFL, tak se zde spíše používá pojem „responsibility“, který také odpovídá českému překladu pojmu odpovědnost. Rodičovská odpovědnost je v OZ vedena jako ochranný institut, neboť dítě není schopné se o sebe samo postarat a plně hájit své nejlepší zájmy.⁹ Zakomponování principů evropského rodinného práva do stále poměrně nové úpravy rodinného práva se ukazuje v samotném obsahu rodičovské odpovědnosti, kdy OZ stanoví, že mezi práva a povinnosti spadající pod rodičovskou odpovědnost patří i mimo tradiční péče o osobu dítěte a jeho výchovu, správu jmění a zastupování dítěte, také právo na udržování osobních vztahů a zejména právo na určení místa pobytu (determination of residence).¹⁰

Obsah rodičovské odpovědnosti podle §858 OZ je tedy vymezen jako práva a povinnosti, která spočívají: (1) v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj; (2) v ochraně dítěte; (3) v udržování osobního styku s dítětem; (4) v zajišťování jeho výchovy a vzdělání; (5) v určení místa jeho bydliště; (6) v jeho

⁶ §858 OZ

⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 212

⁸ *Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku* [online]. občanskyzakonik.justice.cz [cit. 10. února 2022]. Dostupné na <[DZ_obcansky_zakonik_2012_21052012.doc \(justice.cz\)](#)>

⁹ Tamtéž

¹⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 41

zastupování; (7) ve správě jeho jmění. Z povahy věci i dikce zákona do rodičovské odpovědnosti nepatří vyživovací povinnost (§859 OZ), právo dát souhlas s osvojením dítěte (§809 OZ), právo určit nebo popřít otcovství (§775 a násl. OZ) nebo také určení jména a příjmení dítěte, byť jde stále o určitá práva nebo povinnosti rodičů vůči dítěti.¹¹ Na výkonu rodičovské odpovědnosti se i z pohledu dikce zákona musí rodiče dohodnout, snad s výjimkou bagatelních záležitostí u správy jmění dítěte. Pokud by se rodiče nedohodli nebo jeden z rodičů vyloučil toho druhého v rozhodování o významných záležitostech dítěte, může pak na návrh rodiče rozhodnout soud (§877 odst. 1 OZ). Výslovný výčet významných záležitostí v §877 odst. 2 OZ zahrnuje pouze nikoli běžné léčebné a odborné zákroky, určení místa bydliště a volbu vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte, ve zbytku jde o výčet demonstrativní.¹² Soud mimo výslovný výčet považuje za významnou záležitost například určení jména dítěte¹³ nebo změnu v docházce do „běžné“ mateřské školy.¹⁴

1.1.1 Péče o dítě

Jak je již výše zmíněno do péče o dítě patří péče jak o tělesný, tak i psychický rozvoj dítěte. Je však třeba odlišovat osobní péči, ve smyslu střídavé, společné a individuální péče, při rozdělení rodičů např. po rozvodu manželství. Rodiče se v zásadě musí na všem shodnout, ale pokud hrozí nebezpečí z prodlení, je možné, aby rozhodl jeden z rodičů sám, ale musí toto neprodleně oznámit druhému rodiči (§876 odst. 2 OZ). Není to však vždy jen o rodičích, neboť dítě má zákonem přiznaná zvláštní práva (§100 OZ) a také v obecné rovině práva participační. Pokud dítě, které dovršilo čtrnácti let nesouhlasí se zákrokem, kterým má být zasaženo do jeho tělesné identity, nebo naopak dítě zákrok chce, ale rodiče nesouhlasí, lze tyto zákroky provést jen se souhlasem soudu.¹⁵

1.1.2 Ochrana dítěte

Ochrana dítěte historicky byla vykládána v souvislosti s péčí o dítě. Zákonodárce tyto dvě součásti rodičovské odpovědnosti oddělil, aby zdůraznil význam ochrany dítěte jako takové. Ochrana dítěte není jen jeho samotná výchova, jedná se o ochranu před všemi negativními vlivy např. internetu nebo jiných osob. Dítě by nemělo být vystavováno drastickým událostem, nechutným praktikám nebo čemukoliv co jakkoliv ohrožuje jeho vývoj. Nutností

¹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 43

¹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 214

¹³ rozsudek Okresního soudu Jindřichův Hradec ze dne 02.02.2014 sp. zn. 9Nc 465/2013

¹⁴ usnesení Okresního soudu Trutnov ze dne 08.09.2016 sp. zn. 28 Nc 1628/2015

¹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 215

však je, aby dohled nad dítětem byl přiměřený jeho věku, temperamentu, schopnostem a obecné rozumové vyspělosti.¹⁶

1.1.3 Udržování osobního styku s dítětem

Osobní styk je nutný pro plnou realizaci rodičovství. Jedná se o jedno ze základních práv rodičů a dětí. Dokazuje to i fakt, že i rodiči, který je omezen na svéprávnosti v oblasti rodičovské odpovědnosti, může soud toto právo zachovat. Také u nezletilého plně nespolečného rodiče, který má výkon rodičovské odpovědnosti pozastaven ex lege, může být právo na osobní styk dovozeno. Pokud rodiče žijí odděleně, nemohou vykonávat právo na osobní styk v plném rozsahu, proto se vzájemně musí informovat o záležitostech, které se týkají dítěte a jeho zájmů (§890 OZ). Tato informační povinnost je zde stále, avšak pokud spolu rodiče nežijí vyvstává do popředí.¹⁷ Právo styku nemají pouze rodiče, ale může jít o další osoby, které nemusí být příbuzné, důležitý je zájem dítěte se s těmito osobami stýkat.¹⁸

1.1.4 Výchova, vzdělání a určení místa bydliště dítěte

Výchova znamená vést dítě k tomu, aby vedlo řádný život. Rodiče mohou při výchově dítěte použít různých výchovných opatření (§857 odst. 2 OZ) nebo výchovných prostředků (§884 odst. 2 OZ), ty jsou však vázány na dosažení plné svéprávnosti dítěte. Tato opatření a prostředky však musí být přiměřené a odpovídající vývoji, věku a schopnostem dítěte. Můžou spočívat v zákazu návštěvy kulturních akcí, sledování televize, zabavení telefonu nebo v krajních případech i v mírných tělesných trestech. Vždy však musí tato opatření být využívána v nejlepším zájmu a být správná pro vývoj dítěte.¹⁹ Pokud jde o vzdělání a určení místa bydliště dítěte, těmto dohodám a také případným neshodám se budou dále věnovat samostatné kapitoly.

1.1.5 Zastupování dítěte

Dítě musí být rodičem zastoupeno při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé (§892 - §895 OZ). Rodiče dítě zastupují zásadně společně, ale jednat může každý z nich (pokud je třetí osoba v dobré víře, má se za to, že rodič jednal se souhlasem druhého rodiče). Zákon klade důraz na dohodu rodičů, ale pokud nemohou rodiče dítě zastoupit pro kolizi zájmů, může soud jmenovat dítěti kolizního opatrovníka (§892 odst. 3 OZ). Pokud právně

¹⁶ ŠMÍD, Ondřej a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 817

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ ŠMÍD, Ondřej, JUŘÁTKOVÁ, Petra a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, s. 92

¹⁹ Tamtéž, s. 93

jednal za dítě otec, kterému bylo později otcovství popřeno, zůstávají tyto učiněná právní jednání nedotčená (§895 OZ).²⁰

1.1.6 Správa jmění dítěte

Dítě může jako každá jiná osoba vlastnit nějaký majetek, nabytý například děděním nebo třeba darováním, ale nemůže vzhledem ke své nesvéprávnosti s tímto majetkem nakládat. Proto mají rodiče v rámci rodičovské odpovědnosti povinnost jeho majetek spravovat, a to s péčí řádného hospodáře (§896 odst. 1 OZ). Nedohodnou-li se rodiče na podstatných záležitostech při správě jmění dítěte, pak rozhodne soud (§897 OZ). K právním jednáním, které se týkají majetku dítěte potřebují rodiče souhlasu soudu s výjimkou běžných záležitostí nebo výjimečných záležitostí týkající se zanedbatelné hodnoty (§898 odst. 1 OZ).²¹ Běžnou záležitostí je například nákup stravy nebo oblečení pro dítě, výjimečnými záležitostmi pak jsou ostatní záležitosti, které se vymykají kritériu běžnosti (opakovatelnost či každodennost).²²

1.2 Vznik rodičovské odpovědnosti

Vznik rodičovské odpovědnosti je spojen nejdříve s narozením dítěte, jak je uvedeno v §858 OZ. Pro vznik rodičovské odpovědnosti otce je nutné uplatnění jedné z domněnek otcovství, kdy okamžik vzniku může být totožný jako u matky (první domněnka otcovství, souhlasné prohlášení o určení otcovství ještě před narozením dítěte nebo souhlas otce s umělým oplodněním) nebo v dalších případech může nastat později v době po narození dítěte. Při vzniku rodičovské odpovědnosti u matky v zásadě jde o okamžik narození dítěte. Problém může být v případě náhradního mateřství, neboť taková situace není výslovně řešena.²³ Samotný institut náhradního mateřství je dost komplikovaný, OZ ho zmiňuje jako výjimku v situaci, kdy má docházet k osvojení dítěte mezi příbuznými, neboť to je v zásadě vyloučené (§804 OZ). Náhradní matka i přesto, že není matkou biologickou, se narozením dítěte stává jeho matkou právní. České právo jinou situaci nezná, neboť matka dítěte je vždy žena, která dítě porodila. Náhradní matce proto narozením dítěte vzniká rodičovská odpovědnost, objednatelský pár musí pro vznik rodičovské odpovědnosti dítě se souhlasem náhradní matky osvojit. Následně nabytím právní moci rozhodnutí o osvojení zanikne rodičovská odpovědnost náhradní matky a

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 221

²¹ §896 a násl. OZ

²² ŠMÍD, Ondřej, JUŘÁTKOVÁ, Petra a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, s. 106-113

²³ ŠMÍD, Ondřej a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 819

vzniká rodičovská odpovědnost matky biologické (zároveň se tímto biologická matka stává matkou i z pohledu práva).²⁴

1.3 Zánik rodičovské odpovědnosti

Obecně dochází k zániku rodičovské odpovědnosti nejpozději dosažením zletilosti dítěte, resp. plné svéprávnosti. Rodičovská odpovědnost tímto okamžikem zaniká jako celek.²⁵ I v případě, že dítě není po dosažení věku 18 let plně svéprávné, rodičovská odpovědnost zanikne, avšak je nutné jmenovat dítěti opatrovníka a případně přikročit k dalším opatřením. Zánik rodičovské odpovědnosti však může být spojen i s dřívějším okamžikem, než je dosažení zletilosti. Dochází k němu právní mocí rozhodnutí o osvojení nezletilého dítěte (rodičovská odpovědnost vzniká osvojitelům), právní mocí rozhodnutí, kterým byla nezletilému dítěti přiznána plná svéprávnost, právní mocí rozhodnutí o zbavení rodičovské odpovědnosti (§871 OZ), uzavřením sňatku nezletilým dítětem nebo také smrtí (prohlášením za mrtvého) dítěte nebo rodiče.²⁶ Česká právní úprava se u zániku rodičovské odpovědnosti mírně odlišuje od Principů evropského rodinného práva, neboť na rozdíl od evropské úpravy nespojuje zánik rodičovské odpovědnosti také se vstupem do registrovaného partnerství.²⁷ Rodičovská odpovědnost může zanikat i z části, a to při omezení rodičovské odpovědnosti podle §870 OZ, kdy rodičovská odpovědnost zaniká pouze v rozsahu tohoto omezení.

1.4 Nositelé rodičovské odpovědnosti

Rodičovská odpovědnost při splnění zákonných podmínek náleží oběma rodičům, kteří jsou ve vztahu k jejímu výkonu v rovném postavení. Bez ohledu na to, jaká domněnka byla použita pro určení otcovství nebo kdo je skutečně biologickým rodičem, se za nositele rodičovské odpovědnosti považuje ten, kdo je zapsán jako rodič v matrice. Rodičovské odpovědnosti se její nositel nemůže vzdát, nemůže také svá práva a povinnosti vyplývajícími z rodičovské odpovědnosti převádět na jinou osobu. To neznamená, že rodič musí vše vykonávat vždy osobně, může kupříkladu svěřit péči o dítě prarodičům na omezenou dobu, nicméně odpovědnost za výkon zůstává stále na něm. Jedinou možností, kdy rodič nebude nadále nositelem rodičovské odpovědnosti je zbavení rodičovské odpovědnosti soudem (§865 odst. 1 a §871 OZ).²⁸

²⁴ KOMÁRKOVÁ, Lucia. *Právní problematika náhradního (surogátního) mateřství*. [online] epravo.cz, 10. prosince 2020 [cit. 12. února 2022]. Dostupné na <[Právní problematika náhradního \(surogátního\) mat | epravo.cz](https://www.epravo.cz/pravni-problematika-nahradniho-surogatniho-mat-epravo.cz)>.

²⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 45

²⁶ ŠMÍD, Ondřej a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 823

²⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 46

²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 67

Oproti předchozí právní úpravě, v OZ není omezeno nositelství rodičovské odpovědnosti svéprávností či zletilostí. Podle ZoR nebylo možné rodiči s omezenou svéprávností přiznat ani část rodičovské odpovědnosti a rodiči staršímu 16 let bylo možné přiznat rodičovskou odpovědnost jen ve vztahu k péči o dítě. V OZ již nic takového nenajdeme, ovšem ne každý rodič, který je nositelem rodičovské odpovědnosti, může práva a povinnosti vyplývající z ní vykonávat bez omezení.²⁹ K pozastavení výkonu podle aktuální právní úpravy může dojít dvěma způsoby. Prvním je pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti ex lege podle §868 OZ, nezletilý nesvéprávný rodič zůstává nositelem rodičovské odpovědnosti a je pouze omezen v jejím výkonu. Druhou možností pak je pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti soudem podle §869 OZ (k tomuto blíže v další kapitole).³⁰

Nositelem rodičovské odpovědnosti není partner ani manžel rodiče dítěte, byť se na výkonu některých práv může podílet (například na výchově dítěte). Pokud dítě nemá ani jednoho rodiče, nebo jsou oba zbavení rodičovské odpovědnosti v plném rozsahu, musí být dítěti jmenován poručník (§878 odst. 2 a §928 a násl. OZ). Ani ten se však nestává nositelem rodičovské odpovědnosti, ačkoliv má k dítěti podle zákona v zásadě všechny práva a povinnosti jako rodič.³¹

²⁹ ŠMÍD, Ondřej a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 819-820

³⁰ ŠMÍD, Ondřej, JUŘÁTKOVÁ, Petra a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, s. 70

³¹ WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 67

2 Výkon rodičovské odpovědnosti

Neboť na dítě nelze hledět jako na pouhý objekt rodičovské odpovědnosti a je třeba aby rodiče k jejímu výkonu přistupovali zodpovědně, zákonodárce výslovně uvádí v §875 odst. 1 OZ, že rodiče musí práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti vykonávat v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Při neshodách rodičů pak nejlepší zájem dítěte soudy v soudních řízeních posuzují s ohledem na projednávanou věc, poměry mezi rodiči, poměry rodičů vůči dítěti, přání/názory dítěte apod. Povinnosti a práva rodičovské odpovědnosti také rozlišují vůči komu dochází k jejich výkonu.³²

Prvním okruhem jsou práva a povinnosti ve vztahu k dítěti. Zde patří nejen již zmíněný nejlepší zájem dítěte (§875 odst. 1 OZ), ale také participační práva dítěte (§875 odst. 2 OZ). Pro správný výkon tedy nestačí, aby se rodiče ve všech záležitostech shodli, ale je nutné poskytnout dítěti relevantní informace, neboť dítě má právo být informováno, právo vytvořit si vlastní názor a případně vyslovit svá přání. Přesto, že rodiče musí názoru dítěte věnovat pozornost, mohou zhodnotit, že rozhodnutí založené na názoru dítěte by nebylo v jeho nejlepším zájmu, a proto se rozhodnou názor dítěte nenásledovat. V takovém případě je třeba dítěti vysvětlit z jakého důvodu se rozhodli jinak a také jaké následky by opačné rozhodnutí mohlo mít. Tato pravidla však neplatí bez omezení, vždy je třeba hledět na konkrétní okolnosti, jako je věk dítěte nebo jeho psychický rozvoj a vyspělost. Pokud se rodiče na výkonu některé významné záležitosti (výčet upraven v §877 odst. 2 OZ) neshodnou, rozhodne na návrh jednoho z nich soud, který rozhoduje taktéž v nejlepším zájmu dítěte (§877 OZ). Problém by mohl nastat při střetu zájmů mezi rodiči a dítětem, avšak také na tuto situaci zákonodárce myslel a v těchto případech je dítěti ustanoven kolizní opatrovník.³³

Dalším okruhem pak jsou práva a povinnosti, které vykonávají rodiče vůči sobě navzájem. §876 odst. 1 OZ výslovně uvádí „*Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče ve vzájemné shodě.*“³⁴ Dohoda rodičů nemusí být vždy možná, a proto jeden z rodičů v případě nebezpečí z prodlení může rozhodnout i sám, ale musí druhého rodiče neprodleně informovat o stavu věci (§876 odst. 2 OZ). Rodič se proti tomuto nemůže nijak bránit, neboť ze zákona vyplývá jen právo být neodkladně informován. Pokud jeden z rodičů jedná samostatně v záležitostech dítěte vůči třetí osobě, která je v dobré víře, má se za to, že jedná se souhlasem druhého rodiče. Jedná se o vyvratitelnou domněnku, proto pokud se prokáže, že třetí osoba o nesouhlasu/absenci souhlasu druhého rodiče věděla, jednání jednoho rodiče nezavazuje rodiče

³² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223

³³ ŠMÍD, Ondřej, JUŘÁTKOVÁ, Petra a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dítěti*. Praha: Leges, 2017, s. 114-6

³⁴ §876 OZ

druhého (§876 odst. 3 OZ). Ve vazbě na právní jednání vůči dítěti, které není způsobilé právně jednat, postačí jednání jen vůči jednomu z rodičů jako zástupci dítěte (§879 OZ).^{35 36}

2.1 Zvláštní případy výkonu rodičovské odpovědnosti

Jak již bylo výše zmíněno, nositelství a výkon rodičovské odpovědnosti je třeba rozlišovat. Rodič či oba rodiče jsou od narození dítěte nositelé rodičovské odpovědnosti do doby zletilosti dítěte nebo do okamžiku, kdy soud rozhodne o zbavení rodičovské odpovědnosti. Výkon rodičovské odpovědnosti však tak jednoznačný není, a proto je třeba se blíže podívat na zvláštní případy, kdy rodič sice je nositelem rodičovské odpovědnosti, ale buď není jejím vykonavatelem vůbec, nebo pouze v omezeném rozsahu. Mezi tyto zvláštní případy patří situace, kdy rodič je nezletilý a nenabyl plné svéprávnosti (např. emancipací) nebo i přesto, že zletilosti již dosáhl, je rozhodnutím soudu omezen na svéprávnosti.³⁷ Dalším zvláštním případem je výkon rodičovské odpovědnosti samostatně jedním rodičem, ten se však od předchozích dvou případů liší tím, že rodič sice omezený na výkonu rodičovské odpovědnosti není, ale je na výkon rodičovské odpovědnosti sám.

2.1.1 Nezletilý plně nespěprávný rodič

Pokud bychom ještě dnes postupovali podle ZoR, tato podkapitola by byla zcela zbytečná. ZoR totiž nepřiznával rodičovskou odpovědnost žádnému rodiči, který neměl plnou způsobilost k právním úkonům. Po velké novele ZoR bylo možné přiznat nezletilému rodiči alespoň právo na péči o dítě. Muselo se jednat o rodiče staršího šestnácti let, který byl dostatečně vyspělý na to, aby mohl vykonávat toto oprávnění. Správa jmění a zastupování dítěte však takovému rodiči nenáležela.³⁸

Od účinnosti OZ je nezletilý plně nespěprávný rodič (dále jen „nezletilý rodič“) nositelem rodičovské odpovědnosti. Ex lege je však výkon jeho rodičovské odpovědnosti pozastaven. Je však třeba zdůraznit, že k tomuto pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti ze zákona dochází u nezletilého rodiče, který neuzavřel manželství nebo mu soudem nebyla přiznána svéprávnost. Oproti předchozí právní úpravě není stanovena dolní věková hranice pro přiznání práva na výkon péče o dítě, a proto toto právo náleží nezletilému rodiči jakéhokoliv věku. Takový rodič ale musí skýtat záruku řádné péče o dítě, jinak je i výkon tohoto pozastaven. To, jestli je nezletilý rodič způsobilý vykonávat péči o dítě zhodnotí OSPOD, který v řízení

³⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 224-5

³⁶ SCHÖN, Monika. Vztahy mezi rodiči při výkonu rodičovské odpovědnosti. *Právní rozhledy*, 2015, č. 1, s. 5-9

³⁷ SCHÖN, Monika. Výkon rodičovské odpovědnosti rodičem s omezenou svéprávností. *Právní rozhledy*, 2014, č. 13-14, s. 492

³⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 68

vystupuje jako kolizní opatrovník. Péči o dítě se rozumí každodenní osobní péče, zajišťování denních záležitostí jako je strava nebo běžná zdravotní péče. Problémy mohou nastat při zjišťování, co ještě spadá do denních záležitostí a běžné zdravotní péče a co již nikoliv. Nezletilý rodič totiž ze zákona nemůže dítě zastupovat a spravovat jeho jmění. Pokud jsou oba rodiče nezletilí, podle zákona je jmenován dítěti poručník, který bude za zastupování dítěte a správu jeho jmění odpovědný.³⁹

Nesmíme zapomenou, že i nezletilý rodič má práva a povinnosti vůči dítěti, které jsou osobnostní povahy. Zejména se jedná o povinnost i právo určit jméno a příjmení dítěte, určit otcovství společným prohlášením rodičů. Rodič starší šestnácti let také může dát souhlas s osvojením dítěte a nehledě na zletilost nebo svéprávnost má rodič vyživovací povinnost.⁴⁰

2.1.2 Zletilý rodič omezený na svéprávnosti

Zletilá osoba, která je rodičem, může být ze závažných důvodů omezena na svéprávnosti. Může jít o trvalou duševní poruchu, nadměrné užívání alkoholu apod. Soud při rozhodování o omezení svéprávnosti osoby, která je rodičem nezletilého plně nespolečného dítěte, musí současně rozhodnout i o rodičovské odpovědnosti.⁴¹ Soud ve výroku musí určit, v jaké oblasti rodičovské odpovědnosti je svéprávnost rodiče omezena. Rodič nadále zůstává nositelem rodičovské odpovědnosti, ale je mu v rozsahu omezení pozastaven její výkon.

Pokud není určeno jinak, má rodič, který je omezený na svéprávnosti v rozsahu rodičovské odpovědnosti, pozastaven výkon rodičovské odpovědnosti v celém jejím rozsahu. Soud však může rodiči přiznat výkon rodičovské odpovědnosti v oblasti péče o dítě a styku s dítětem. Osoba omezená na svéprávnosti musí skýtat záruku řádné péče o dítě. Zda rodič skýtat záruku řádné péče musí soud posoudit individuálně k osobě rodiče omezeného na svéprávnosti. Rozhodující je, zda je schopen o dítě pečovat, neužívá návykové látky či alkohol a duševní porucha mu nevytváří překážku v péči. Pokud je toto splněno, soud přizná výkon rodičovské odpovědnosti. Pouze však co do péče o dítě a právo styku s dítětem.

To, že je rodič omezen na svéprávnosti v rozsahu rodičovské odpovědnosti neznamena, že ztrácí možnost výkonu všech práv a povinností k dítěti. I omezené osobě zůstávají práva a povinnosti osobní povahy a také práva a povinnosti k dítěti spojená s osobností dítěte. Jedná se o povinnost a oprávnění určit dítěti jméno a příjmení nebo také určení otcovství prohlášením.

³⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 68

⁴⁰ §856-§859 OZ

⁴¹ §865 odst. 2 OZ

Rodič také v určitých případech může souhlasit s osvojením dítěte a je i nadále povinen hradit výživné.⁴²

O všech těchto omezeních soud rozhodoval u osoby, které teprve měla být omezena svéprávnost a již byla rodičem. Může také nastat situace, že se osoba omezená na svéprávnosti stane rodičem. Může jít o porod matkou omezenou na svéprávnosti nebo narození dítěte do manželství, kde je manžel omezen na svéprávnosti. Podle §9a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZSPOD“) nastane-li situace, která omezuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte (což může být právě duševní porucha rodiče), je nutné přijmou opatření sociálně-právní ochrany. Soudní rozhodnutí o omezení ve vztahu k rodičovské odpovědnosti pak může soud vydat ve dvou případech, a to při přehodnocování (po třech letech účinky omezení zanikají a je třeba přehodnocení) nebo lze zahájit řízení o změně rozhodnutí z důvodu změny okolností (tedy narození dítěte).⁴³

K omezování výkonu rodičovské odpovědnosti by mělo docházet až v krajních případech a vždy se musí hledět na nejlepší zájem dítěte. Pokud už k takovému omezení dojít musí a soud o omezení výkonu rodičovské odpovědnosti rozhodne, je třeba, aby zvážil schopnosti rodiče o dítě pečovat a stýkat se s ním. Dle mého názoru je správné, že existuje možnost, aby rodič omezený na svéprávnosti mohl pečovat o své dítě. Styk s dítětem může pomoci rodiči se vypořádávat se svou duševní poruchou, a pokud by došlo k vyléčení nebo potlačení této poruchy a tím pominuly důvody omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, má rodič snazší cestu k tomu, aby se vrátil do pozice plnohodnotného rodiče. Péče právního rodiče je také v nejlepším zájmu dítěte, které nepřichází o možnost styku s tímto rodičem a nemusí si zvykat na péči jiné osoby. Při vydání těchto rozhodnutí, je potřeba postupovat individuálně ve vztahu k jednotlivým rodičům a dětem, aby byl vždy co nejlépe naplněn nejlepší zájem dítěte.

2.1.3 Výkon rodičovské odpovědnosti osobou odlišnou od rodiče

Pokud by se jednalo o situaci, kdy dítě bude mít alespoň jednoho rodiče způsobilého plně vykonávat rodičovskou odpovědnost, není třeba dalších kroků ze strany soudu, neboť i jediný rodič může být samostatným vykonavatelem rodičovské odpovědnosti. Důvodů, kdy zde budeme mít pouze jediného rodiče vykonávajícího rodičovskou odpovědnost může být mnoho. Těmi nejčastějšími bývá smrt druhého rodiče, prohlášení za nezvěstného/mrtvého druhého rodiče nebo také jednoduše fakt, že druhý rodič není znám.

⁴² WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 70

⁴³ WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 71

Existují i situace, kdy dítě nemá žádného rodiče, který může rodičovskou odpovědnost nést a vykonávat. Toto může nastat smrtí rodičů, pozastavením výkonu rodičovské odpovědnosti nebo úplným zbavením rodičovské odpovědnosti. Na toto je zákon připraven a v takových případech je třeba dítěti ustanovit poručníka.⁴⁴ Veřejný poručník vykonává funkci do doby, než je dítěti soudem jmenován poručník nebo než se poručník ujme funkce. Veřejným poručníkem je orgán sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁵ Osobou poručníka může být v zásadě kterýkoliv vhodný člověk, což znamená, že se jedná o plně svéprávnou osobu zaručující řádný výkon funkce poručníka. Přednostně však soud jmenuje, pokud je to v zájmu dítěte osobu, kterou naznačili rodiče, popřípadě osobu příbuznou nebo blízkou dítěti, ledaže rodiče takovou osobu výslovně vyloučili. V případě, že se žádná taková osoba nenajde, soud jmenuje jako poručníka orgán sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁶

Poručník, ať se jedná o jmenovaného nebo veřejného poručníka, má v zásadě stejná práva a povinnosti k dítěti jako rodič, byť se nestává nositelem rodičovské odpovědnosti. Výjimkou z těchto práv je vyživovací povinnost. Soud stálým dozorem kontroluje, zda poručník vykonává řádně svou funkci. V nikoli běžných záležitostech poručník nesmí právně jednat sám, je potřeba souhlasu soudu. Pokud však jedná bez takového souhlasu, pak se k tomuto právnímu jednání nepřihlíží.^{47 48}

Pro případy, kdy rodič je jen omezen na výkonu rodičovské odpovědnosti, může soud jmenovat nezletilému dítěti opatrovníka. Opatrovník není nositelem rodičovské odpovědnosti a na rozdíl od poručníka vykonává práva a povinnosti pouze v rozsahu, v jakém je rodič na výkonu rodičovské odpovědnosti soudem omezen. Může jít například o opatrovníka pro správu jmění dítěte nebo také o kolizního opatrovníka v případě hrozícího střetu zájmů.⁴⁹

2.2 Výkon rodičovské odpovědnosti rodiči po rozvodu nebo rozchodu

Oba rodiče mají v zásadě stejná práva a povinnosti k dítěti, proto výkon těchto práv a povinností je obvykle jednodušší, pokud rodiče žijí společně. Ne vždy však lze vztah rodičů zachovat, a proto pokud dojde k rozvodu manželství nebo rozchodu partnerů, je třeba vyřešit, jak bude výkon práv a povinností, které vychází z rodičovské odpovědnosti, probíhat. Rozsah rodičovské odpovědnosti se nemění, pouze musí být rozhodnuto, jak bude dále probíhat péče o dítě. Formami péče, které zná české právo, jsou péče individuální (někdy také označována jako

⁴⁴ §878 OZ

⁴⁵ §929 OZ

⁴⁶ §930 OZ

⁴⁷ §933 a §934 OZ

⁴⁸ ŠMÍD, Ondřej, JUŘÁTKOVÁ, Petra a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017

⁴⁹ Tamtéž

výlučná), střídavá a společná. Soud musí o formě péče rozhodnout ještě před rozvodem manželství. Obecně je preferována dohoda rodičů, ke které také soud rodiče vede tím, že může uložit rodičům účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednáním, a to nejvýše na dobu 3 měsíců. Ať se jedná o dohodu rodičů na formě péče nebo jde o rozhodnutí soudu, vždy musí být předním hlediskem nejlepší zájem dítěte.⁵⁰

Nejlepší zájem dítěte však nelze brát úplně samostatně, neboť zájmy rodičů a ostatních osob mohou ovlivnit rozhodování soudu také. ÚS nálezem vymezil, jak se v souvislosti s nejlepším zájmem dítěte hledí na zájmy ostatní a to tak, že „Z formulace, že nejlepší zájem dítěte musí být „předním hlediskem“, však zároveň vyplývá, že nejde o hledisko jediné, které soudy v řízeních týkajících se dětí musí zvažovat. Nejlepší zájem dítěte může být v konfliktu s oprávněnými zájmy ostatních osob (dalších dětí, rodičů atd.). Výbor pro práva dítěte proto uznává, že je nutný určitý stupeň flexibility v aplikaci tohoto principu a případné konflikty s jinými oprávněnými zájmy je třeba řešit případ od případu [viz Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte č. 14 z 29. 5. 2013 o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), 2003, CRC/C/GC/14]. Nejlepší zájem dítěte je tedy možno, ba dokonce nutno, vyvažovat s ostatními oprávněnými zájmy. Z jeho označení jako „přední hledisko“ však vyplývá, že nejlepší zájem dítěte má při vyvažování vysokou prioritu. Jinými slovy v případném vyvažování má nejlepší zájem dítěte vyšší váhu než ostatní oprávněné zájmy, které je však nutno též vzít v potaz.“⁵¹ Z toho vyplývá, že byť mají rodiče a ostatní osoby také důležitá práva a zájmy, soud při konfliktu těchto zájmů bude vždy směřovat více k nejlepšímu zájmu dítěte, neboť ten má vždy prioritu.

2.2.1 Individuální péče

Pokud soud rozhodne o svěřením dítěte do individuální (výlučné) péče jednoho z rodičů, neznamená to, že druhý rodič ztrácí práva a povinnosti vycházející z rodičovské odpovědnosti. Rodič, kterému individuální péče nebyla přiznána je nadále nositelem a také vykonavatelem rodičovské odpovědnosti a má právo na styk s dítětem. To znamená, že rodič, kterému individuální péče přiznána nebyla, může mít s nezletilým dítětem nadále široky osobní styk. Hlavním praktickým rozdílem mezi střídavou a individuální péčí je stanovení výživného. Oproti střídavé péči má rodič, kterému nebyla přiznána výlučná péče, stanovou povinnost výživného vůči dítěti. V současné době je většina dětí v individuální péči v péči matek, což je

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

⁵¹ náleží Ústavního soudu ze dne 25.09.2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13

stále odrazem historických úprav, neboť děti byly zásadně umíst'ovány do péče matky a o péči otce se uvažovalo až v případě problémů na straně matky.⁵²

Individuální péče je dle mého názoru přijatelným řešením v případě, kdy jeden rodič o dítě nejeví zájem nebo je zde příliš velká vzdálenost mezi jednotlivými bydlíšti rodičů. Pokud by soud nařídil střídavou péči, tak právě nezájem rodiče o dítě nebo přílišná vzdálenost by akorát dítěti prohloubily trauma způsobené samotným rozpadem rodinné domácnosti. Soud by však měl vést rodiče k podpoře přirozeného rodinného prostředí, rodiče by neměli jeden druhého před dítětem očerňovat a měli by si vzájemně prokazovat respekt.

2.2.2 Střídavá péče

Další ze tří forem péče o dítě je střídavá péče. Jak již název napovídá, v případě střídavé péče dítě žije po určitý časový úsek s každým z rodičů a tito rodiče se na péči střídají. Dalo by se tedy říct, že si rodiče přehazují dítě jako „horký brambor“. Střídavá péče nemusí být vždy tím nejlepším řešením, avšak v současnosti ji rodiče vyžadují více a více. Hlavním důvodem vyššího zájmu o střídavou péči je také fakt, že i rozpadavost vztahů dnešní doby je stále větší. Velkým problémem u střídavé péče je nepochopení principů rodičovské odpovědnosti. Stává se, že rodiče soupeří o pozornost dítěte, snaží se dítě proti druhému rodiči poštvat, úmyslně v podvědomí dítěte nahradit druhého rodiče svým novým partnerem apod.⁵³

Není tomu tak vždy, a proto byt' není žádná z forem péče přímo zákonem upřednostňována, v případě splnění určitých kritérií, by měla mít střídavá péče přednost. K problematice střídavé péče se hojně vyjadřoval ÚS. Stanovil, že střídavá péče připadá v úvahu tehdy, pokud oba rodiče splňují subjektivní i objektivní kritérium. Subjektivním kritériem je požadavek, aby rodiče projevovali o svěření do péče skutečný a upřímný zájem. Soud dále hledí na čtyři relevantní objektivní kritéria, která musí oba rodiče splňovat ve stejné nebo téměř stejné míře. Těmito kritérii jsou: (1) existence pokrevního pouta; (2) míra zachování rodinných vazeb a identity dítěte; (3) schopnost rodiče zajistit potřeby dítěte tzn. jeho vývoj, vzdělání, materiální/emocionální potřeba atp.; (4) přání dítěte. Soud samozřejmě musí vzít v potaz i další specifické okolnosti konkrétního případu, ale tyto základní čtyři kritéria jsou univerzální. Přesto, že splněním těchto kritérií dochází k presumpci ve prospěch střídavé péče, může soud na základě pádných důvodů tuto presumpci vyvrátit. Mezi tyto důvody patří například přílišná vzdálenost mezi bydlíšti rodičů, která by mohla narušit školní docházku dítěte, dále také psychický a fyzický stav dítěte, kdy střídavá péče by pro něj byla příliš velkou

⁵² DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, s. 120

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

zátěží. K nesvěření do střídavé péče může také dojít v důsledku nevhodné nebo žádné komunikace mezi rodiči, avšak tento problém se soud musí nejdříve pokusit zlepšit nebo napravit za pomoci vhodných opatření. Pokud by tato opatření nezabrala, dítě by mělo být svěřeno „otevřenějšímu“ rodiči, který je více nakloněn ke komunikaci, a který nebude bránit výkonu práv styku s dítětem druhému rodiči.⁵⁴

Obecně střídavou péčí chápeme ve smyslu, že dítě je po určitý časový úsek v domácnosti matky a po určitý časový úsek v domácnosti otce. Specifickým případem střídavé péče je tzv. hnízdní péče. Jedná se o situaci, kdy dítě se od jednoho rodiče k druhému nepřesouvá, zůstává v jedné domácnosti a jsou to právě rodiče, kteří se v této domácnosti v určitých cyklech střídají. Tento způsob je spíše specifický pro německé právní prostředí (tzv. Nestmodell).⁵⁵

Hnízdní péče se jeví jako objektivně přijatelnější model střídavé péče, neboť zátěž spojená s neustálým cestováním přechází z dítěte na rodiče. Což by i dávalo smysl, neboť jsou to právě rodiče, kteří zavinili, že došlo k rozpadu stabilního rodinného prostředí a dítě by nemělo být tím, kdo má cestováním, zvykáním si na dvě obydlí a dalšími nepříjemnými změnami trpět. Tento model se však v českém právním prostředí nevyskytuje. Důvodem může být i samotná náročnost na bydlení, neboť při využití této formy je třeba, aby rodiče a dítě měli k dispozici celkem tři byty/domy. Jeden, ve kterém bydlí dítě a rodiče se u něj střídají, a poté dva další pro každého jednotlivého rodiče kde bydlí po dobu, kdy je dítě s druhým rodičem. Toto také souvisí se zaměstnáním rodiče. Pokud by byla vzdálenost mezi jednotlivými bydlišti příliš velká, stejně jako je nežádoucí, aby dítě muselo studovat na dvou různých školách, je také nežádoucí, aby rodič musel mít dvě zaměstnání pro každé místo. Mezi předpoklady pro hnízdní péči se také může řadit další bezdětnost rodičů, neboť v případě narození nového potomka by mohly vzniknout další problémy. Například zda by se rodič stěhoval vždy i s novým potomkem a partnerem, nebo by o nového potomka v době, kdy pečuje o předchozí dítě, nepečoval. Proto je nutné tyto aspekty posoudit individuálně.⁵⁶

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph. D. říká „*Jediná přijatelná forma střídavé výchovy funguje tak, že děti mají jeden domov a střídají se rodiče. Jen egoismus rodičů diktuje opak – rodiče mají své domovy, jen dětem ho seberou. Stejně tak optimální je, pokud se dítě každý den vidí s oběma rodiči. Tedy pokud střídání, tak po dni, ne po týdnu. Týden je jen úlitba praktičnosti – na hranici přijatelnosti pro školní dítě. Čtrnáctidenní a měsíční cykly znamenají pro předškolní dítě jen střídající se osiření. Kdyby se rozvádějící rodiče drželi psychologie a blaha*

⁵⁴ nálezn Ústavního soudu ze dne 30.12.2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14 - 1

⁵⁵ KONEČNÁ, Karolina. *Střídavá péče v české a německé právní úpravě*. Praha, 2021

⁵⁶ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Praha: C. H. Beck, 2015

děti, musela by střídavá výchova vypadat úplně jinak.“⁵⁷ Přesto, že se stále hovoří o dodržování nejlepšího zájmu dítěte, realita je jiná. Sobeckost rodičů a jejich nutnost dokazovat si, který z nich je lepším rodičem, často ovlivňují rozhodování o péči a ve finále nelze o nejlepším zájmu dítěte vůbec hovořit.

2.2.3 Společná péče

Zákon přímo nespécifikuje, co přesně se rozumí pod pojmem společná péče, nicméně se právní teorie shoduje v jeho obsahu. Jedná se o formu péče, která nevyžaduje přílišnou intervenci soudem, neboť oba rodiče jsou schopni se na všech otázkách souvisejících s péčí a výchovou dítěte dohodnout. Jedná se v podstatě o stejnou podobu péče, kterou měli rodiče zavedenou do doby, než nastala potřeba úpravy soudem. Jelikož se rodiče musí být schopní na všem dohodnout, je také potřeba jejich souhlasu oproti například střídavé péči, kterou soud může nařídít i bez souhlasu rodiče.⁵⁸ Nejvíce přichází v úvahu, pokud rodiče po rozchodu/rozvodu i nadále žijí ve stejné nemovitosti nebo pokud je dítě ve věku blízkém zletilosti (nemusí už ani bydlet přímo s rodiči). Rodiče se dohodnou nejen na součástech rodičovské odpovědnosti, ale také na výživném. Soud má pouze určitou potvrzovací funkci. To samozřejmě neznamená, že by soud měl dohodu rodičů o společné péči schvalovat bez rozmyslu, nebo ji rodiče mohou využívat pouze jako formální krok k rozvodu manželství.⁵⁹

Jedná se o idealistickou formu péče o dítě, ve které rodiče, kteří se z nějakého důvodu rozvádějí, jsou schopni racionálně a férově jednat a domluvit se na všech potřebných záležitostech týkajících se dítěte. Přesto, že tato forma je v dnešní době využívána více než v minulosti, myslím si, že zdaleka ještě nejsme v době, kde by většina rodičů překonala své ego a pro jednu opravdu myslela na nejlepší zájem dítěte.

2.3 Participační práva nezletilého dítěte

V souvislosti s výkonem rodičovské odpovědnosti v souladu s nejlepším zájmem dítěte je třeba brát v potaz participační práva nezletilého dítěte. Jedná se o taková práva, pomocí kterých má nezletilé dítě alespoň možnost ovlivnit rozhodování rodičů nebo soudu. Participační

⁵⁷ KLIMEŠ, Jeroným, ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Rozvádíme se. Je pro nás střídavá výchova dítěte ideálním řešením?* [online] sancedetem.cz, 30. listopadu 2011, aktualizováno 03. února 2022 [cit. 14. června 2022] Dostupné na <[<Rozvádíme se. Je pro nás střídavá výchova dítěte ideálním řešením? | Šance Dětem \(sancedetem.cz\)>](http://Rozvádíme se. Je pro nás střídavá výchova dítěte ideálním řešením? | Šance Dětem (sancedetem.cz))>

⁵⁸ §907 odst. 1 OZ

⁵⁹ TOMEŠOVÁ, Jana. *Společná péče o nezletilé dítě.* [online] pravni prostor.cz, 22. listopadu 2017 [cit. 14. června 2022] Dostupné na <[<Společná péče o nezletilé dítě | Právní prostor \(pravni prostor.cz\)>](http://Společná péče o nezletilé dítě | Právní prostor (pravni prostor.cz))>

práva vycházejí z úmluvy o právech dítěte, zejména pak z článku 12.⁶⁰ Tato práva následně rozvádí Úmluva o výkonu práv dětí zejména Hlava II.⁶¹ a další vnitrostátní právní předpisy.

Do těchto práv spadá například informační povinnost právních zástupců. Ta slouží k tomu, aby si dostatečně rozumově vyspělé dítě bylo schopno samo utvořit názor a ten pak mělo možnost rodičům sdělit. Nejde však pouze o to, aby si dítě utvořilo názor a měl význam pouze pro něj, ale také o to, že rodiče mají povinnost sdělení dítěte brát vážně a věnovat mu patřičnou pozornost se zohledněním v jejich rozhodování.⁶² Informační povinnost rodičů je dle mého názoru minimum, kterému by každý rodič měl být schopen dostat. Dítě, nehledě na jeho věk, by mělo mít alespoň nějakou jistotu v tom, co se ho týká. Pokud dochází ke změnám v životě dítěte, informované dítě je schopno situaci přijmou lépe než dítě neinformované, a to i v případě, kdy takové změny nebylo schopno ovlivnit. Soud má vůči dítěti speciální informační povinnost, musí dítě informovat o všech významných okolnostech v soudním řízení. Vyvratitelná domněnka stanoví, že dítě starší dvanácti let je schopno informace od soudu přijmou, zhodnotit a sdělit následně svůj názor. Pokud dítě nemá dostatečnou vyspělost informace přijmou a sdělit svůj názor, soud poskytuje informace tomu, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit.⁶³

Mimo informační povinnosti má dítě práva participační v užším smyslu. Tím je především právo být účastníkem řízení a nutnost souhlasu dítěte k některým právním jednáním. Dítě je živou bytostí, proto ho musíme brát jako subjekt, a nikoliv jako objekt soudního řízení. Objektem jsou vždy jen práva a povinnosti dítěte, o kterých se jedná, byť se může zdát, že se jedná přímo o dítěti jako takovém. S tímto souvisí vyslechnutí dítěte soudem, dále, pokud má dítě jmenovaného opatrovníka (například OSPOD jako kolizní opatrovník), naslouchání názorů a požadavků tímto opatrovníkem, který pak za dítě jedná v jeho nejlepším zájmu se zohledněním těchto sdělení.⁶⁴ Povinnost zjistit názor dítěte a pak jej brát v potaz nemají jenom civilní soudy, ale tuto povinnost mají i například soudy správní.⁶⁵ Související pravidla využitelná v řízeních, ve kterých je nutné dítě vyslechnou jako svědka nebo zjistit jeho názor, upravuje doporučující materiál pro členské státy Rady Evropy, který přijal Výbor ministrů Rady Evropy v roce 2010 s názvem „Pokyny o justici vstřícné k dětem“. Na základě těchto pravidel by se dítě v řízení mělo cítit bezpečně a s pocitem, že se s ním jedná jako se subjektem, který

⁶⁰ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

⁶¹ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 51/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí

⁶² §875 odst. 2 OZ

⁶³ §867 OZ

⁶⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnost aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 8, s.

267

⁶⁵ §29 odst. 4 SŘ

je schopen vyjádřit svůj názor. Tato pravidla předpokládají využití nejen před civilními soudy, ale před všemi státními orgány, před kterými dítě jedná.⁶⁶

Možností, jak zjistit názor dítěte, je vícero. Mezi základní patří: (1) slyšení dítěte přímo soudem, kde soudce vede osobní rozhovor přímo s dítětem; (2) prostřednictvím OSPOD, který nejčastěji vystupuje jako kolizní opatrovník; (3) prostřednictvím rodičů, u kterého však musí soud dávat pozor na věrohodnost sdělení rodičů, neboť často může docházet k zaměňování názorů dětí a rodičů, kteří si myslí, že ví nejlíp co je pro dítě správné; (4) prostřednictvím zástupce, kterým může být již zmíněný OSPOD, ale také advokát nebo obecný zmocněnec; (5) prostřednictvím soudního znalce, kde však zjištěný názor dítěte často bývá spíš jen vedlejším produktem znaleckého posuzování a (6) prostřednictvím svědka.⁶⁷

Procesně je třeba odlišovat výslech dítěte k prokázání tvrzené skutečnosti ve smyslu §125 an. zákona č. 99/1993 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), tedy jako důkazní prostředek (např. jako svědek nějaké události) a výslech směřující k zjištění názoru dítěte. Výslovně česká právní úprava tyto dva „výslechy“ neodlišuje, avšak odlišení je odvoditelné výkladem. Pouze druhý druh „výslechu“ spadá pod záštitu participačních práv dítěte.⁶⁸

Jsem toho názoru, že možnost dítěte ovlivnit rozhodování soudu či rodičů, je rozhodně pozitivní, avšak výkon těchto práv by v rámci ochrany dítěte neměl způsobovat nepřiměřenou zátěž na dítě. Rodiče na dítě nesmějí vyvolávat přílišný tlak a snažit se jeho názor změnit jen proto, aby mu ukázali, že vše ví nejlépe. Takové zacházení by bylo v rozporu se základními principy ochrany dítěte. Samozřejmě je možné, aby rodiče poskytovali dítěti zpětnou vazbu k jeho názorům a poskytli mu své předchozí zkušenosti, ale mělo by vždy jít jen o určitou pomůcku k vytvoření vlastního názoru dítěte. Je třeba posuzovat schopnosti dítěte individuálně a podle toho k němu také přistupovat.

⁶⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnost aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 8, s. 267

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017, s. 273

3 Některé součásti rodičovské odpovědnosti

Obsah rodičovské odpovědnosti se skládá z celkem osmi součástí. Tyto součásti byly vyjmenovány a blíže přiblíženy v kapitole první. Tato kapitola bude věnována pouze zajištění vzdělání dítěte a určování bydliště dítěte. To neznamená, že by ostatní součásti byly nějak méněcenné. Rodičovskou odpovědnost je třeba zodpovědně vykonávat v plném rozsahu.

3.1 Zajištění vzdělání dítěte

Za klíč profesního úspěchu je považováno vzdělání, které je poskytováno v několika stupních. Základním dělením je dělení na mateřské, základní, střední a vysoké školy (popř. vyšší odborné), kdy každý stupeň naplňuje vedle společných také předpoklady specifické. Mateřské školy mají za úkol dítě připravit na nástup do základních škol tak, aby děti do těchto škol nastupovaly na zhruba stejné úrovni připravenosti.⁶⁹ Vzdělání v nezbytném rozsahu poskytují školy základní, které děti učí číst, psát, počítat, pravopis, gramatiku a historické a geografické souvislosti své země a světa. Základní škola děti učí samostatně myslet, učí je způsobům, jak se dále samostatně vzdělávat a nabývat schopnosti komunikace a řešení problémů.⁷⁰ Povinná školní docházka je nutná na základní škole, další studium střední případně vysoké školy není sice právně vyžadováno, ale o střední škole se v dalších zákonech mluví jako o přípravě na budoucí povolání. Zákon stanovuje některé profese, pro které je další vzdělání nutné, jsou jimi např. strážníci městské policie (maturita) nebo lékaři či právníci (vysokoškolské vzdělání v oboru).⁷¹

V souvislosti se stálým zvyšováním nároků na vzdělání, které jsou způsobeny vyšším zájmem mladých lidí o studium, je zajištění vzdělání dítěte jednou z klíčových součástí rodičovské odpovědnosti. Rodiče mají prvotní odpovědnost za vybrání a zajištění dostatečného vzdělání dítěte, neboť systém vzdělávání je zahájen již v raném věku. Musí přitom myslet na nejlepší zájem dítěte a pokud je dítě schopno posoudit situaci a projevit svůj názor, měli by k tomuto názoru přihlédnout a zohlednit jej v rozhodování. Dítě se při vzdělání má cítit dobře, vzdělání by ho mělo bavit a mělo by mu pomoci rozvíjet jeho potenciál. Povinnost zajistit vzdělání nemají rodiče jen vůči dítěti, ale také vůči státu. Nesplnění povinnosti absolvovat povinnou školní docházku může vyústit do sankcí dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, nebo také do roviny trestněprávní.

⁶⁹ §33 ŠZ

⁷⁰ §44 ŠZ

⁷¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

3.1.1 Vzdělání dítěte jako významná záležitost

Zákon v demonstrativním výčtu významných záležitostí dětí uvádí vedle nikoli běžných léčebných zákroků také volbu vzdělání a určení bydliště dítěte. U řady otázek, na kterých se rodiče nejsou schopni shodnout, je třeba individuálně zjistit, zda se jedná o významnou záležitost. Volba vzdělání je jednou z nich bez dalšího. Rodiče mají povinnost vykonávat rodičovskou odpovědnost ve vzájemné shodě, ovšem v případě významných záležitostí mají možnost, pokud se neshodnou, nechat rozhodnout o této záležitosti soud. Ten dokonce může rozhodnout i bez umožnění druhého rodiče se na rozhodnutí podílet nebo i proti jeho přesvědčení. Mezi nejčastější otázky, které musí soud v souvislosti se vzděláním dítěte řešit, patří: „Na kterou školu dítě bude přihlášeno?“ „Zda může dítě školu změnit?“ „Může být dítě ze školy odhlášeno?“. Nejen rodiče, ale i soud musí brát ohled na zájmy a názory dítěte. Problémem, při řešení záležitosti vzdělání, jsou situace, kdy rodič podává návrh pozdě. Rodiče jako by si neuvědomili, že soud o takovýchto záležitostech nemůže rozhodnout ihned nebo do pár dní. To může mít za následek, že se dítě nepodaří přihlásit/zapsat na školu, kterou by chtělo a ono tak přichází o možnost vzdělání nebo se musí vzdělávat jinde, kde však nebude šťastné. Z tohoto důvodu je třeba, aby pokud rodiče ví, že nejsou ve vzájemné shodě, situaci řešili s dostatečným předstihem.⁷²

Soud nemůže dosáhnout včasného vyřešení sám, neboť se jedná o řízení, které se zahajuje pouze na návrh zákonného zástupce. Dítě v tomto řízení je zastoupeno kolizním opatrovníkem, kterým je ve většině případů jmenován OSPOD. Důvodem, proč soudu rozhodování trvá delší dobu, je také to, že se soud musí podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“) pokusit o vedení rodičů ke smírnému řešení pomocí mimosoudního smírního řízení nebo rodinné mediace. To může trvat až tři měsíce a ani tak zde není záruka vyřešení. Soud v případě nedosažení dohody musí zjišťovat důležité skutečnosti, aby mohl rozhodnout v souladu s nejlepším zájmem dítěte. S tím souvisí zjišťování názorů a postoje dítěte s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost. Nejtěžší částí je pro soud posouzení, která škola je nejvhodnější. Jako objektivní pomůcky pak může použít vzdálenost bydliště dítěte od školy, možnost sdílení školy s kamarády a také možnosti mimoškolních aktivit. Po zhodnocení všech relevantních skutečností pak rozhodne rozsudkem, který bude sloužit dítěti k umožnění zápisu na danou školu.⁷³

⁷² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Zajištění vzdělání jako právo a povinnost rodičů. *Právo a rodina*, 2016.

⁷³ ŘEZNÍČEK, David, KALVASOVÁ, Lucie. Rodičovská odpovědnost – neshoda rodičů ve vzdělání dítěte. [online] epravo.cz, 30. srpna 2019 [cit. 16. června 2022]. Dostupné na <[Rodičovská odpovědnost – neshoda rodičů ve vzděl | epravo.cz](https://www.epravo.cz/rodicovska-odpovednost-neshoda-rodicu-ve-vzdelani-ditete)>.

Dle mého názoru samotný princip nejlepšího zájmu dítěte souvisí se včasným řešením neshod o významných záležitostech dítěte, neboť pozdní řešení těchto neshod nemusí být dítěti k žádnému prospěchu, naopak mu to život spíše komplikuje. Dítě se tak dostává na školu s ročním zpožděním nebo je nuceno navštěvovat školu, o kterou nejeví zájem, což vede k poklesu zájmu o vzdělání a tvůrčí činnost.

3.2 Určení místa bydliště dítěte

Další neméně důležitou součástí rodičovské odpovědnosti je právo a zároveň povinnost rodiče určit bydliště dítěte. Existence institutu bydliště nezletilého dítěte je velmi důležitá, a to jak v kontextu českého práva, ale také v kontextu práva mezinárodního. Důležitost v národním kontextu lze spatřovat v oblasti procesní. Bydliště dítěte je stěžejním místem pro určování místně příslušného soudu, který v záležitostech dítěte má rozhodovat. Pro nadnárodní právní prostor hraje „obvyklé bydliště“ hlavní roli ve věcech mezinárodních únosů dětí.⁷⁴ Na pojem bydliště lze pohlížet pomocí soukromého i veřejného práva. V případě veřejného práva figuruje bydliště jako administrativní údaj tzv. místo trvalého pobytu. Přestože jde „jen“ o úřední přihlášení k nějakému místu, veřejnost často ztotožňuje místo trvalého pobytu a faktické bydliště. Tomu by tak podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel správně mělo být a většina občanů také má trvalý pobyt nahlášen v místě svého bydliště, najdou se však i výjimky. Fakt, že se osoba na daném místě nezdržuje a nemá k němu žádný vztah, nehraje pro státní orgány velkou roli, pro ně je důležitý evidovaný údaj. Oproti tomu se soukromoprávní pojetí zaměřuje právě na fakticitu. Jde o místo, kam se člověk pravidelně vrací a cítí se tam doma.⁷⁵

OZ určuje bydliště jako místo, kde se člověk trvale zdržuje s úmyslem tam žít. Pokud bydliště nemá, považuje zákon za bydliště místo, kde žije, popřípadě místo, kde má majetek nebo kde měl bydliště naposledy.⁷⁶ Co se však skrývá pod pojmem „místo“ není z výkladu zákona úplně jasné.

V případě, že rodiče žijí spolu, je bydliště dítěte odvozováno od bydliště rodičů. Změny bydliště jsou v takovém případě na rozhodnutí rodičů. S přihlédnutím k participačním právům dítěte je však nutné, s ohledem na rozumovou a volní vyspělost, připustit možnost dítěte se k této změně vyjádřit. To neznamená, že např. čtrnáctileté dítě může vetovat rozhodnutí rodičů o změně jejich bydliště, protože potřeby rodiny jako celku mají před osobními zájmy dítěte přednost. Rodiče se rozhodují nejen na základě subjektivních zájmů sebe a svých dětí, ale musí

⁷⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

⁷⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*. 2018, č. 19, s. 649

⁷⁶ §80 OZ

hledět i na skutečnosti objektivní, jako je finanční zajištění, rodinné poměry a sociální vazby. Dítěti, jehož rodiče se rozešli nebo rozvedli, se v naprosté většině případů určuje bydliště podle rodiče, kterému byla přiznána péče. Ten své bydliště nemůže samovolně měnit, neboť by tím změnil i bydliště dítěte, a proto je třeba, aby rozhodoval o takovéto změně se souhlasem druhého rodiče.⁷⁷

3.2.1 Určení a změna místa bydliště jako významná záležitost

Zletilý plně svéprávný člověk si místo bydliště určuje sám, popřípadě ve shodě s manželem. Nezletilé dítě je závislé na rozhodnutí rodičů, neboť samo není schopno o tak závažné záležitosti rozhodovat. Právě proto spadá určení bydliště dítěte spolu s volbou vzdělání do kategorie významných záležitostí dítěte. Rodiče se na bydlišti dítěte musí shodnout, a to s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte. Pokud se rodiče nedohodnou, soud má pravomoc rozhodnout sám, nebo nahradit souhlas jednoho z rodičů.

Pokud rodiče o dítě pečují spolu, často je určení místa bydliště jednoduchou a bezproblémovou záležitostí, neboť takoví rodiče jsou v tomto rozhodování ve vzájemné shodě. Dítě totiž žije ve společné domácnosti spolu s nimi. V případě svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů, určení místa bydliště nabývá na daleko větší důležitosti. Ve většině případů sdílí dítě bydliště s pečujícím rodičem. To však nezakládá právo pečujícího rodiče takové bydliště samostatně měnit, neboť musí hledět vedle zájmů dítěte také na zájmy nepečujícího rodiče. Ten má právo na styk s dítětem a měl by mít možnost dítě nadále vychovávat. Dítěti by jednostrannou změnou bydliště nemělo být odebráno právo na rodičovskou výchovu a péči obou rodičů.⁷⁸

Možných důvodů, proč dochází ke změně bydliště dítěte, je mnoho. Jedná se o důvody jak subjektivní, tak objektivní. Může jít o objektivní nutnost, kterou může způsobit ukončení nájmu ze strany pronajímatele nebo také faktický zánik bytu či domu z důvodů přírodní katastrofy. Dalším důvodem je změna zaměstnání a s ní související ekonomické dopady. Rodič, který přišel o práci, je nucen změnit bydliště na jiné dostupnější. V rámci hledání nové práce může dostat nabídku z jiného města/okresu. Pečující rodič může pro změnu bydliště mít osobní rodinné důvody, jako je např. snaha založit rodinu s novým partnerem, který může pocházet odjinud. Dalším důvodem může být, že rodič, který se narodil v jiném městě, po rozvodu nemá na stávající město žádné vazby s výjimkou dítěte a chce se proto vrátit do města rodného. Tam může pečovat o své rodiče nebo další členy rodiny. Nehledě na důvody relevantní, často ke

⁷⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*. 2018, č. 19, s. 649

⁷⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

změně bydliště může docházet i bezdůvodně. Rodič usilující o změnu bydliště dítěte maskuje pravý důvod změny za některý z výše zmíněných důvodů, zatímco pravdou je, že se pouze snaží druhému rodiči zkomplikovat vzájemné vztahy s dítětem. Jeho cílem není vyřešení vzniklých objektivních nebo osobních problémů, ale vymazání druhého rodiče ze života dítěte.⁷⁹

Jak již bylo zmíněno, určení a případná změna bydliště je významnou záležitostí dítěte. Je potřeba si položit otázku, zda je významnou záležitostí každá změna takového bydliště. Je jisté, že pokud se bude jednat o stěhování několik desítek nebo stovek kilometrů, tak o významnou záležitost jednoznačně půjde. Dítě by v takovém případě bylo nuceno opustit vybudované zázemí, změnit školu a ztratilo by možnost navštěvovat své kroužky a sporty. Muselo by si v novém městě najít kamarády a aklimatizovat se v novém prostředí. Pokud by šlo o stěhování směrem k druhému rodiči, pro něj by to mohlo být výhodou. Avšak v opačném případě by mohl přijít o možnost styku s dítětem. Co ale stěhování kupříkladu v jedné ulici, popřípadě v rámci menšího města? Mělo by se na takovéto stěhování hledět jako na významnou záležitost jen z důvodu fakticity změny bydliště? Druhému rodiči taková změna nezabrání v dalším styku s dítětem a dítěti není odebrána možnost nadále studovat na stejné škole, ve stejném kolektivu. V praxi změny bydliště v rámci jedné obce nečiní přílišné problémy, ke změně může dojít i bez konzultace a informování druhého rodiče. Pokud bychom však usoudili, že stěhování v rámci kterékoliv obce je bezproblémové, šlo by o mylný úsudek. Například na stěhování uvnitř Prahy nelze pohlížet stejně, jako na stěhování v rámci Havířova. Stejně jako u ostatních významných záležitostí dítěte je třeba každou situaci posuzovat individuálně. Co pro jedno dítě nemusí být fakticky významné, pro jiné může být naprosto klíčové.⁸⁰

Ke změně bydliště může dojít na základě dohody rodičů, což je nejjednodušší cesta. Pokud ke změně dochází za účelem zamezení styku s dítětem druhému rodiči, je dohoda mezi rodiči velmi nepravděpodobná. Dalším způsobem je rozhodnutí soudu, a to buď jako rozhodnutí preventivní, tedy před samotným odstěhováním, nebo jako rozhodnutí následné v rámci řízení o úpravě poměrů k dítěti.⁸¹

3.2.2 Obvyklé bydliště v kontextu mezinárodního práva

Obvyklé bydliště využívá mezinárodní právní úprava v souvislosti s určením místně příslušného soudu ve věcech nezletilého. Pro českou právní úpravu se typičtěji jako

⁷⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Právo rodiče na určení místa bydliště dítěte. *Právník*. 2015, č. 4, s. 297-307

⁸⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*. 2018, č. 19, s. 649

⁸¹ Tamtéž

synonymum používá slovo „pobyt“. Haagská Úmluva⁸² i Brusel II bis⁸³ pojem obvyklé bydliště užívají, avšak není nikde v těchto předpisech definován. Definici najdeme až v rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, které obvyklé bydliště definuje takto: „*pojem „obvyklé bydliště“ podle čl. 8 odst. 1 nařízení (Brusel II bis) musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě. Vnitrostátnímu soudu přísluší určit místo obvyklého bydliště dítěte s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě.*“⁸⁴

Přestože se jedná o definici převážně pro aspekty mezinárodněprávní, je dle mého názoru možné ji aplikovat i na vnitrostátní právní úpravu bydliště dítěte. Dítě by mělo mít bydliště v místě, ke kterému má vztah i vazby. Může jít např. o vazby na školu, přátele nebo širší rodinu. Pokud tedy dochází ke změnám bydliště, je třeba při rozhodování brát tyto vazby v úvahu. V případě, že ke změně bydliště opravdu dojde, dítě by v novém bydlišti mělo mít prostor budovat vazby nové. Rodiče se musí snažit o vytváření podmínek pro realizaci zájmů dítěte a neměli by dopustit zpřetrhání vazeb stávajících.

⁸² Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí přijatá dne 25. října 1980 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého

⁸³ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Uř. Věst. L 338, 23. prosince 2003

⁸⁴ rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 02.04.2009 sp. zn. C-523/07, bod 44

4 Problémy vznikající při výkonu rodičovské odpovědnosti

V ideálním světě by se rodiče na všech otázkách týkajících se dítěte bez problémů shodli. Postupovali by totiž racionálně, bez přehnaných emocí a v nejlepším zájmu dítěte. Rozhodovali by se v souladu se zájmy rodiny jako celku a neměli by potřebu, aby do jejich výkonu rodičovské odpovědnosti soud nějak zasahoval. Bohužel je třeba říct, že v perfektním světě nežijeme a rozhodování rodičů ve vzájemné shodě není vždy možné. Rodiče jsou často ovládnáni vztekem a nenávisť vůči druhému a zájmy dítěte pro ně ustupují do pozadí. Snaží se, co nejvíce škodit druhému rodiči, oslabit jeho vztah s dítětem nebo druhého rodiče úplně vystrnadit ze života dítěte.

V záležitostech dítěte, které nespádají do záležitostí významných, mohou rodiče v případě hrozícího prodlení postupovat i sami, tedy bez souhlasu druhého rodiče. Mají následnou informační povinnost vůči druhému rodiči, kterému musí být sdělen stav věci. Vyvratitelná domněnka stanoví, že pokud rodič jedná samostatně vůči třetí osobě, která je v dobré víře, má se za to, že jedná se souhlasem druhého rodiče.⁸⁵

Problém nastává v případě významných záležitostí dítěte. Pokud se rodiče na těchto záležitostech neshodnou, nelze ani v případě prodlení postupovat samostatně bez souhlasu druhého rodiče a rodič se musí obrátit na soud. Přestože by se daly najít problémy u každé jednotlivé součásti rodičovské odpovědnosti, budou se následující podkapitoly věnovat pouze otázkám souvisejícím se vzděláním a bydlištěm dítěte.

4.1 Neshody rodičů při zajištění vzdělání dítěte

K výběru nové školy musí rodiče přistupovat v mnoha případech. Může jít o prvotní nástup do školy (mateřská, základní nebo střední), ale také o zápis na jinou školu z důvodu stěhování rodiny nebo přání dítěte o změnu normální školy za školu specializovanou z důvodu jeho specifického nadání. V praxi se u rodičů, kteří spolu nežijí, často setkáváme s případy, kdy z důvodu přestěhování rodiče, který má dítě v péči, je nutnost změny školy, kterou dítě bude navštěvovat. Tento rodič však nemůže svévolně rozhodnout o změně bydliště dítěte, se kterou souvisí také změna školy.⁸⁶

Problematika neshod rodičů hraje ve veřejném právu největší roli při zápisu do posledního ročníku předškolního vzdělání a do první třídy základní školy. Jedná se totiž o vzdělání, které je pro každé dítě povinné. Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon (dále jen „ŠZ“) stanovuje, že přihláška k zápisu na školu musí být podepsána zákonným zástupcem dítěte. Není

⁸⁵ §876 OZ

⁸⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges. 2017

zde stanovena povinnost podpisu obou zákonných zástupců. Stejně také funguje přestup dítěte na jinou školu. Opět je dostačující podání žádosti jedním z rodičů. Přestože se jedná o významnou záležitost dítěte, v případě přihlášky k zápisu na školu, ŠZ pracuje s §876 odst. 3 OZ, tedy s tím, že je zde vyvratitelná domněnka, podle které rodič podává přihlášku se souhlasem druhého rodiče. Ředitel školy však musí být v dobré víře, že druhý rodič opravdu souhlasí. Pokud by každý z rodičů podal přihlášku dítěte na jinou školu, správně proškolení ředitelé by v případě zjištění nesouhlasu druhého rodiče neměli povolit ani jeden z těchto zápisů. Tím může nastat situace, že dítě není na žádnou základní školu zapsáno, což by bylo porušením povinné školní docházky a rodičům by hrozily i trestněprávní postihy. Ředitelé škol, kteří z důvodu nesouhlasu rodičů nepovolí zápis dítěte na dané školy, by měli rodiče odkázat na řízení o významné záležitosti dítěte podle §466 písm. j ZŘS. V takových případech by dítě mělo být zapsáno do spádové školy podle §36 odst. 5 ŠZ, pokud to navrhl jeden z rodičů.^{87 88}

Řešení takové situace musí být včasné. K tématu včasnosti se vyjádřil Krajský soud v Praze a to takto: „*Nedohodnou-li se rodiče na tom, do jaké základní školy nastoupí jejich dítě, měl by ten z rodičů, který navrhuje zapsat dítě do spádové základní školy (tj. školy, v jejímž správním obvodu má dítě trvalý pobyt), podat k soudu návrh na nahrazení souhlasu druhého rodiče s podáním přihlášky k zápisu do základní školy s takovým časovým předstihem, aby v době zápisu do první třídy základní školy bylo k dispozici soudní rozhodnutí, které by souhlas nesouhlasícího rodiče s podáním přihlášky nahradilo*“.⁸⁹ S tímto také souvisí, že rozhodování ve věcech péče o nezletilé má prioritu. Soud rozhoduje s největším urychlením. To znamená, že ve věci samé by měl rozhodnout do 6 měsíců od zahájení řízení, nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné. Pokud by rozhodl po uplynutí této lhůty, musí v odůvodnění rozhodnutí uvést skutečnosti, pro které nebylo možné lhůtu dodržet.⁹⁰

Pro výběr střední školy by neshody rodičů neměly hrát přílišnou roli. Řízení o významné záležitosti dítěte by tak neměla vůbec probíhat. Primární by totiž měl být názor dítěte, které je již ve věku, kdy je schopno samo si určit další cestu vzdělání. ŠZ v §60 odst. 6 stanovuje určitou pojistku, která má zajistit zohlednění názoru dítěte na výběru školy. Ta se projevuje ve formě souhlasného vyjádření dítěte, které je nezbytnou součástí každé přihlášky. Přihláška tedy musí obsahovat podpis zákonného zástupce a souhlasné vyjádření dítěte. V případě, že jedno chybí,

⁸⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges. 2017

⁸⁸ ŠTĚRBA, Alex. *Neshoda rodičů v otázce vzdělání dítěte z pohledu školy, resp. řízení o přijetí ke studiu*. [online] epravo.cz, 21. května 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné na <[Neshoda rodičů v otázce vzdělání dítěte z pohledu | epravo.cz](#)>

⁸⁹ rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. dubna 2013, sp. zn. 28 Co 158/2013

⁹⁰ §471 odst. 2 ZŘS

měl by ředitel vyzvat uchazeče o doplnění přihlášky. Pokud však k tomu nedojde, není možné zahájit přijímací řízení. Většinou v případě neshod rodičů s dětmi zvítězí z důvodu závislosti dítěte názor rodiče. Dítě je donuceno přihlásit se na školu, o kterou nemá zájem, což může vést k zanedbávání školní docházky, špatnému prospěchu a celkovému bojkotu vzdělání. Takové dítě nenaplnuje svůj potenciál a své možnosti. Důsledkem toho mu pak mohou chybět vědomosti potřebné k dalšímu studiu například na vysoké škole. Také může nastat případ, kdy dítě souhlasí stejnou měrou se dvěma školami. Problémem je, že každý z rodičů prosazuje jinou školu. Dítě je tak nuceno de facto si vybírat mezi rodiči, což je vzhledem k jeho věku nepřijatelné. Řízení o významné záležitosti dítěte by při rozhodování o výběru vzdělání mělo být až tou poslední možností. Přijatelným řešením může být cesta rodinné mediaci, kde nestranný mediátor usměrňuje a řídí komunikaci mezi rodiči. Rodiče si tak mohou vyslechnout důvody druhého rodiče a společně dojít ke spravedlivému řešení.⁹¹

4.1.1 Dopad COVID-19 na rozhodování rodičů o vzdělání dítěte

V souvislosti s příchodem epidemie Covid-19 bylo třeba řešit i otázku vzdělání dítěte. O tom, jestli a jak má probíhat vyučování dětí na základních, středních ale i vysokých školách se vedlo nesčetně debat. Hlavní poměrování probíhalo mezi principem ochrany zdraví a principem práva na kvalitní vzdělání. Samotná epidemie vyvolávala v lidech rozdílné pocity. Někteří nevěřili, že tady nějaká epidemie vůbec je, obviňovali vládu, že zkresluje čísla nakažených, vydává nesmyslná opatření a zbytečně situaci přidává na významu. Jiní se naopak velmi báli o své životy a životy svých dětí a opatření jim nepřišla dostatečná. Toto se právě projevilo i v rámci vzdělávání dětí. Někteří rodiče nechtěli své děti posílat do školy z důvodu nutnosti mít nasazenou ochranu dýchacích cest, o které si mysleli, že je zbytečná. Ostatní rodiče odmítali pustit děti do školy z důvodu jejich ochrany, neboť podle nich pouhá ochrana dýchacích cest nebyla dostatečná.

Argumentace rodičů nesouhlasících s vydáváním opatření spočívala převážně v tom, že jednotlivá mimořádná opatření nemají původ v zákoně, jsou nesmyslná, nemorální a zdraví ohrožující. Dle jejich uvážení šlo o porušování práv občanů, neboť tato nařízení byla vydána mimo nouzový stav. Rozhodli se proto, že dítě budou vzdělávat sami doma, učivo si bude doplňovat online od kamarádů až do doby než tato „protizákonná opatření“ pomínou. Rodič de facto takovým sdělením řediteli školy, která postupuje v souladu s omezeními, oznámil, že

⁹¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges. 2017

z důvodu jeho nesouhlasu s koronavirovými opatřeními nebude jeho dítě plnit povinnou školní docházku v prezenční formě.⁹²

O možnosti individuální vzdělávání rozhoduje podle školského zákona ředitel školy, kam byl žák přijat k plnění povinné školní docházky. Taková žádost musí být písemná a její obsah je jasně stanoven zákonem.⁹³ Z toho důvodu by pouhá zpráva řediteli školy, že dítě do školy chodit nebude a že bude vzděláváno doma, nebyla rozhodně dostatečná k tomu, aby se mohlo jednat o žádost o povolení individuálního vzdělání dítěte. Proto v případě, že by byl rodič dále nečinný a dítěti neumožnil povinnou školní docházku způsobem jaký stanovuje zákon, by jeho jednání mohlo být přestupkem dle ŠZ⁹⁴, resp. při dlouhodobosti až trestným činem.⁹⁵

V rovině občanskoprávní spadá povinnost zajištění povinné školní docházky do rodičovské odpovědnosti. Omezením možnosti navštěvovat školu a plnit své studijní povinnosti rodič postupuje v rozporu se zájmy dítěte a rodičovskou odpovědnost tím nevykonává řádně. V takovém případě může zasáhnout OSPOD nebo soud.

Výše šlo především o situace, kdy rodiče dítěte sdílí názor o tom, jak postupovat v době epidemie. Může také nastat situace, kdy jeden rodič dítě do školy nechce pouštět ze subjektivních důvodů, zatímco druhý rodič na plnění povinné školní docházky trvá nehledě na opatření. Rodičům se otevírá vícero možností, jak tuto situaci řešit. Neboť jde o významnou záležitost dítěte, mohou nechat soud o této záležitosti rozhodnout. S největší pravděpodobností soud rozhodne ve prospěch rodiče podporujícího povinnou školní docházku. Pokud by k tomuto nedošlo, nebo by rodič i nadále bránil plnění povinností, může soud toho z rodičů, který povinné školní docházce brání, omezit na výkonu rodičovské odpovědnosti a druhý rodič vykonávající rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu bude rozhodovat. Ani jedno z řešení není ideální, rodiče by především měli myslet na dítě a na dopad, jaký na něj jejich rozhodnutí budou mít. Dítě se může dostat do skluzu a je ohrožováno jeho budoucí vzdělání.⁹⁶

Rozhodování o opatřeních souvisejících s epidemií by rodiče měli nechat na odbornících, kteří se tomu věnují nespočet let. Články, které kolují po internetu, pravdu buď ukazují jen z části, nebo ji celou překrucují a v konečném výsledku se jedná o čistou lež. Každý

⁹² PEČINKA, Hynek. *Souvislosti neplnění povinné školní docházky žáka z důvodu nesouhlasu rodiče s protikoronavirovými opatřeními*. [online] epravo.cz, 16. října 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné na <[Souvislosti neplnění povinné školní docházky žák | epravo.cz](#)>

⁹³ §41 ŠZ

⁹⁴ §182a odst. 1 písm. a) bod 3 ŠZ

⁹⁵ §201 odst. 1 písm. d) TZ

⁹⁶ PEČINKA, Hynek. *Souvislosti neplnění povinné školní docházky žáka z důvodu nesouhlasu rodiče s protikoronavirovými opatřeními*. [online] epravo.cz, 16. října 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné na <[Souvislosti neplnění povinné školní docházky žák | epravo.cz](#)>

má právo na vlastní názor, avšak subjektivní nepodložené názory by negativně neměly ovlivňovat život a vývoj dítěte.

4.2 Neshody rodičů o určení a změně bydliště dítěte

V otázkách bydliště dítěte vyvstává do popředí určení místa bydliště a jeho změna. Určování místa bydliště skýtá rozhodně méně problémů než jeho změna. U rodičů žijících spolu nebývá problémem určení ani změna bydliště dítěte, neboť dítě jednoduše žije s oběma ve společné domácnosti a při případné změně rodiče následuje. Nutnost určení bydliště vyvstává v momentu narození dítěte rodičům nežijícím spolu, nebo také v případě, že se rodiče rozcházejí nebo rozvádějí. Určení bydliště v případě, že dítě získává do péče pouze jeden rodič, má často „jednoduché“ řešení. Dítěti je bydliště určováno podle bydliště pečujícího rodiče. V případě střídavé péče už může jít o problematičtější záležitost. V tomto případě hraje často největší roli vzdálenost jednotlivých bydlišť rodičů a možnosti, jak může dítě dodržovat povinnou školní docházku, v jakých intervalech bude ke střídání docházet a celkově jaký vliv to na něj bude mít. Jak již bylo výše zmíněno, rodiče se na určení místa bydliště musí shodnout, pokud tak neučiní, soud o této významné záležitosti dítěte rozhodne autoritativně.⁹⁷

Složitější situací je změna bydliště dítěte. Výše již byly zmíněny důvody pro takovou změnu. Nehledě na způsob úpravy péče o nezletilé dítě, zůstává otázka změny bydliště v dispozici obou rodičů. Nejzásadnější změnou je změna bydliště z území ČR na území jiného státu. Pokud k takové změně dochází svévolně, bez souhlasu druhého rodiče, jedná se o protiprávní přemístění dítěte. Tímto se pak zabývají soudy v rámci problematiky mezinárodních únosů dětí, které bude věnována podkapitola níže.

4.2.1 Civilní únosy dětí po Česku

Paradoxní je fakt, že pokud jeden rodič dítě svévolně přemístí pouze v rámci území ČR, tedy fakticky změní bydliště dítěte bez souhlasu druhého rodiče nebo soudu, o protiprávní jednání nejde. Soudy v řízení o významné otázce dítěte nemají pravomoc rozhodnout o navrácení dítěte do původního bydliště spolu s pečujícím rodičem. Mohli by stanovit, že taková změna nebyla provedena správně, ale tím to končí. Důvodem je, že soud přeci nemůže stanovit povinnost rodiči, aby se přestěhoval. I v případě, že by rodič byl ochoten se přestěhovat zpátky, mohl by se tím dostat do nepříjemné situace. V místě předchozího bydliště by již nebyla možnost znovu sjednat nájemní smlouvu (např. z důvodu nových nájemníků) nebo mohlo již dojít k rozvázání původního pracovního poměru. Z tohoto důvodu by řešení takové situace

⁹⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges. 2017

cestou řízení o významné záležitosti dítěte nebylo správné. Řízení o významné záležitosti by se dalo využít pouze jako prevence. Soud by souhlas druhého rodiče nahradil. Posoudil by tak změnu bydliště v souvislosti s nejlepším zájmem dítěte. Jako nejpříjatelnější řešení přichází v úvahu opět dohoda rodičů, avšak pokud bylo dítě přemístěno bez souhlasu druhého rodiče, dosažení dohody se jeví jako vysoce nepravděpodobné.⁹⁸

Poslední a v podstatě jedinou možností, jak soud může tuto situaci vyřešit, je nové řízení o úpravě poměrů dítěte ve smyslu §909 OZ. Ústavní soud považuje za podstatnou okolnost samotnou skutečnost, že jeden z rodičů protiprávně (jednostranně) změní bydliště dítěte. Tu by měl zohlednit při rozhodování, komu dítě svěřit do péče.⁹⁹ Tento názor se dá jistě použít také na řízení o úpravě poměrů k dítěti. Nerezidentní rodič by se tak mohl domáhat svěřeni dítěte do jeho péče, čímž by se dítě de facto vrátilo do původního bydliště. Nešlo by s největší pravděpodobností o konkrétní byt nebo dům, ale minimálně by se vrátilo do původní oblasti, kde předtím žilo. Nerezidentní rodič v řízení o úpravě poměrů nemusí docílit svěřeni do jeho péče, a tedy navrácení dítěte do původního bydliště. Musí ale dojít k úpravě podmínek styku s dítětem. Nové podmínky však nemají být horší a změna by neměla jít k tíži rodiče, který nesouhlasil s přemístěním dítěte. Vždy nepůjde zachovat stávající podmínky a rozsah, avšak pokud dojde k faktickému omezení (větší vzdálenost znamená méně časté návštěvy), mělo by dojít ke zlepšení podmínek v jiném ohledu (např. delší pobyt u nerezidentního rodiče v průběhu prázdnin).¹⁰⁰

Česká právní úprava otázky svévolné změny bydliště dítěte stále ideálně neřeší. V zahraničí je změna bydliště dítěte řešena různě. V Německu má soud pravomoc přiznat jednomu rodiči právo změnit samostatně bydliště dítěte, a to i do zahraničí, bez dohody s druhým rodičem. V Rakousku má stejné právo automaticky rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče, pokud bylo rozhodnuto, že dítě bude žít v domácnosti tohoto rodiče. Pro Spojené státy americké existuje zákon, podle kterého rodič, v jehož péči se dítě nachází, může rozhodnout sám o změně bydliště dítěte. Přestěhovat se však může pouze do vzdálenost maximálně 50 mil od bydliště druhého rodiče. Na Slovensku byla v minulosti diskutována možná novela zákona o rodině, která měla zajistit možnost přestěhovat se s dítětem bez souhlasu druhého rodiče

⁹⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*. 2018, č. 19, s. 649

⁹⁹ usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2017, sp. zn. I. ÚS 955/15-2

¹⁰⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*. 2018, č. 19, s. 649

nejdále do sousedního okresu. K jejímu přijetí nakonec nedošlo. Hlavním argumentem proti bylo omezování svobody pohybu rodičů.¹⁰¹

Rodiče by podle mého názoru neměli zapomínat, že ve vztahu k dítěti by měli vystupovat v rovném postavení a s respektem k druhému rodiči. Tím, že se stávají rodiči, jim vzniká řada nových práv a povinností, které je třeba poměřovat ve vztahu k právům subjektivním. Nejednají už jenom o životě svém, ale zásadně ovlivňují život nezletilého dítěte. Přestože právo jednoho z rodičů se odstěhovat, změnit zaměstnání nebo založit novou rodinu nesmí být druhým rodičem omezováno, právo na rozhodování o pobytu dítěte mají oba rodiče stejné. Proto pokud se jeden rodič chce z nějakého subjektivního důvodu odstěhovat, měl by buď získat souhlas druhého rodiče se změnou bydliště dítěte, nebo se odstěhovat samostatně.

4.2.2 Mezinárodní únosy dětí

Rodiči může být znemožněn výkon rodičovské odpovědnosti mnoha důvody. K faktickému znemožnění může dojít tím, že rodič, nehledě na to, jestli má dítě v péči nebo nikoliv, přemístí dítě z dosahu druhého rodiče. K tomu může dojít v rámci území jednoho státu, ale také přemístěním do státu jiného. Protiprávní svévolné přemístění dítěte rodičem do jiného státu se nazývá mezinárodní únos dítěte.¹⁰²

Oproti civilním únosům po Česku, jsou pro případy mezinárodních únosů jasně dané podmínky a způsoby, jak dítě navrátit do země jeho obvyklého bydliště. Základními prameny této problematiky jsou mezinárodní úmluvy související s právy dítěte. Haagská Úmluva (dále jen „HÚ“)¹⁰³ je pramenem speciálním utvořeným přesně na míru problematice mezinárodních únosů nejen v Evropské unii. K 22. červnu 2022 podepsalo tuto úmluvu 101 států.¹⁰⁴ Pro unijní mezinárodní únosy se přednostně použije Brusel II bis¹⁰⁵ v otázkách, které HÚ upravuje stejně.

HÚ rozlišuje přemístění a zadržení dítěte. K protiprávnímu přemístění dítěte může dojít v zásadě ve dvou případech. V první situaci se jeden z rodičů vrací i s dítětem po rozchodu do země, ze které pochází nebo se stěhuje za svou rodinou, která je v jiné zemi. V druhém případě oba rodiče pochází a žijí ve stejné zemi, ale ten rodič, v jehož péči se nachází dítě, se rozhodne přestěhovat se do jiné země. Může jít o důvody pracovní, rodinné nebo jen za účelem

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges. 2017

¹⁰³ Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí přijatá dne 25. října 1980 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého

¹⁰⁴ Seznam signatářských států [online] stav ke dni citace 22. června 2022. Dostupné na <[HCCH | #28 - Status table](#)>

¹⁰⁵ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Úř. Věst. L 338, 23. prosince 2003

znemožnění styku s druhým rodičem. K zadržení dítěte dochází v případě, že jeden rodič vycestoval do jiné země se souhlasem druhého rodiče, avšak nevrátil se zpátky do místa obvyklého bydliště dítěte a rozhodl se v dané zemi setrvat.¹⁰⁶ HÚ and Brusel II bis pojem obvyklé bydliště nedefinuje, pouze s ním pracuje, proto mu byla v této práci věnována podkapitola 3.2.2.

Řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů probíhá podle ZŘS. Stát, ze kterého došlo k přemístění dítěte a také stát do kterého bylo dítě přemístěno musí být signatářskými státy. Řízení probíhá na návrh. HÚ pamatuje také na výjimky, kdy dítě, přestože bylo protiprávně přemístěno, do státu obvyklého bydliště nenavrátí. Jednou z těchto výjimek je pozdní podání návrhu na navrácení dítěte. Pokud je návrh podán více než rok od protiprávního přemístění dítěte, HÚ vychází z vyvratitelné domněnky, že si dítě na nové prostředí zvyklo a vracet ho by bylo v rozporu s jeho nejlepším zájmem. Dalším důvodem pro nenavrácení dítěte je, že rodič, který podal návrh, péči před přemístěním nevykonával a o dítě se nezajímal. Také v případě, kdy rodič souhlasil s přemístěním dítěte, soud dítě do původního prostředí vracet bez dalšího nebude. Možným důvodem pro nenavrácení také může být nebezpečí, které by dítěti hrozilo v případě návratu do země obvyklého pobytu. Podstatný je mimo jiné i názor dítěte, pokud je dostatečně rozumově vyspělé. Soud nemůže rozhodnout o navrácení dítěte proti jeho nesouhlasu. S tím souvisí i to, že HÚ se vztahuje na děti mladší šestnácti let. Místně příslušným soudem je v ČR Městský soud v Brně, v jehož obvodu má sídlo ÚMPOD. O navrácení dítěte soudy musí rozhodovat urychleně a bez průtahů. Lhůtu pro vydání rozhodnutí v prvním stupni jim zákon stanovuje na šest týdnů. Za nedodržení lhůty jim nehrozí postih, ale musí odůvodnit skutečnosti proč k nedodržení došlo.¹⁰⁷

K tomu, aby se minimalizovala nutnost využívání řízení o návratu dítěte, je potřeba, aby rodiče postupovali zodpovědně ve výkonu svých povinností. Základem by měl být zájem pokoušet se o dohodu mezi rodiči na významných záležitostech a preventivně mít souhlasy písemně. Doporučením by mohlo být i notářské ověření těchto souhlasů. V případě mezinárodních únosů hraje jednu z hlavních rolí čas. Ten se může projevit v řízení o významné záležitosti dítěte, kde rozhodnutím soud nahrazuje souhlas druhého rodiče s vycestováním, bez kterého by na přemístění dítěte hleděno jako na protiprávní, ale také o samotné řízení o navrácení dítěte, kde roční lhůta je často krajní mezí pro navrácení dítěte do místa jeho obvyklého pobytu.

¹⁰⁶ CIBRUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Násilí v rodině a mezinárodní únos dítěte jako následek. *Právník*. 2014, č. 9, s. 746-757

¹⁰⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges. 2017

5 Zásahy soudu do rodičovské odpovědnosti

Pokud to není nezbytně nutné, soudy do rodičovské odpovědnosti zasahovat nemají. Rodiče si při výkonu práv a povinností mají být rovni a výkon rodičovské odpovědnosti by měl probíhat ve vzájemné úctě a s respektem. Rodiče rodičovskou odpovědnost mají vykonávat hlavně v souladu s nejlepším zájmem dítěte a ochranou jeho práv. V případě, že rodiče takto nepostupují ať z objektivních nebo subjektivních důvodů, pak je na místě, aby soud zasáhl a upravil poměry mezi rodiči a dětmi. Musí přitom sledovat legitimní cíl, snažit se o vyřešení situace co nejmírnějšími prostředky, aby dopad zásahu na dítě měl co nejmenší negativní vliv. Jen soud má oprávnění změnit rozsah a trvání rodičovské odpovědnosti. Podle OZ mezi zásahy soudu patří pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, omezení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu a v nejkrajnějších případech až zbavení rodičovské odpovědnosti.¹⁰⁸

K pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti může dojít ex lege nebo na základě rozhodnutí soudu. Rodiči v tomto případě brání ve výkonu nějaká objektivní okolnost. Rodič se dlouhodobě nachází v léčebném zařízení nebo byl umístěn do věznice z důvodu výkonu trestu. Přímo ze zákona dochází k pozastavení rodičovské odpovědnosti např. v případě nedostatečného věku rodiče.

Zatímco u pozastavení brání řádnému výkonu objektivní důvod, k omezení rodičovské odpovědnosti dochází v případě, že rodič rodičovskou odpovědnost nevykonává řádně ze subjektivního důvodu. Může jít o situaci, kdy rodič mrhá majetkem dítěte, nezajišťuje plnění povinné školní docházky nebo o dítě nepečuje. Soud proto v rozhodnutí o omezení stanoví rozsah tohoto omezení. Často půjde o omezení v některé součásti rodičovské odpovědnosti, např. ve správě jmění dítěte. Pro tyto případy pak má soud možnost také ustanovit opatrovníka.¹⁰⁹

V nejkrajnějších a nejzávažnějších případech může dojít až ke zbavení rodičovské odpovědnosti. Soud rodiče odpovědnosti zbaví v případě závažného zanedbávání nebo zneužívání rodičovské odpovědnosti. Na rozdíl od omezení rodičovské odpovědnosti, kde se soud musí zabývat tím, zda bude přiznáno právo styku omezenému rodiči, při zbavení rodičovské odpovědnosti rozhodnutí zahrnuje rovnou zákaz styku. Výjimkou může být pouze výslovné připuštění práva styku. Soud v rozhodnutí o zbavení rodičovské odpovědnosti může

¹⁰⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

¹⁰⁹ CIBIENOVÁ, Markéta. Zásahy do rodičovské odpovědnosti. [online] bulletin-advokacie.cz, 23. září 2016 [cit. 22. června 2022]. Dostupné na < [Bulletin advokacie, odborný právní portál | Zásahy do rodičovské odpovědnosti \(bulletin-advokacie.cz\)](https://bulletin-advokacie.cz/)>

rozhodnout i o zbavení dalších práv spojených s osobností dítěte jako je právo určit jméno a příjmení nebo právo dát souhlas s osvojením.¹¹⁰

¹¹⁰ CIBIENOVÁ, Markéta. Zásahy do rodičovské odpovědnosti. [online] bulletin-advokacie.cz, 23. září 2016 [cit. 22. června 2022]. Dostupné na <[Bulletin advokacie, odborný právní portál | Zásahy do rodičovské odpovědnosti \(bulletin-advokacie.cz\)](https://bulletin-advokacie.cz/)>

Závěr

Rodičovská odpovědnost vždy byla a nejspíše vždy bude jedním z hlavních témat celé společnosti. Postupem času se práva i povinnosti rodičů vyrovnávají, což dokazuje i novodobá právní úprava s přihlédnutím k úpravám historickým. Rodiče by si při výkonu práv a povinností k dítěti, vycházejících nejen z rodičovské odpovědnosti, měli být rovni. Měli by zodpovědně vykonávat rodičovskou odpovědnost ve vzájemné shodě a s nejlepším zájmem dítěte. Právní úprava rodičovské odpovědnosti v OZ nedbá však jen na rovnost rodičů, ale také více zohledňuje Principy evropského rodinného práva ve věci rodičovské odpovědnosti (PEFL). Je také více kladen důraz na participační práva dítěte. Na dítě se přestává hledět jako na objekt výkonu rodičovské odpovědnosti. Dítě je rovnocenným subjektem, a proto by mělo mít právo podílet se na rozhodování o záležitostech, které se ho týkají. Zákonodárce tím ukazuje, že nesvéprávnost neznamena být vyloučen v rozhodování o svých právech. S tím také souvisí koncept nositelství a výkonu rodičovské odpovědnosti. Přestože může být výkon určitým způsobem omezen, nositelem rodičovské odpovědnosti je každý rodič nehledě na jeho svéprávnost a zletilost, proto je možné přiznat některá práva i rodičům na svéprávnosti omezeným, jako je např. právo péče.

Cílem této diplomové práce bylo podrobně rozebrat problematiku rodičovské odpovědnosti a některých jejích konkrétních součástí. Byly probrány možnosti řešení jednotlivých konfliktů vznikajících při výkonu jednotlivých součástí rodičovské odpovědnosti a byla posouzena jejich vhodnost.

Zajištění vzdělání dítěte a určení jeho bydliště jsou jedny z nejpodstatnějších součástí rodičovské odpovědnosti, neboť se velmi vážně dotýkají jeho budoucnosti. Přestože právní úprava, judikatura a odborná veřejnost prosazují výkon rodičovské odpovědnosti v nejlepším zájmu dítěte, rodiče často myslí jen na svůj prospěch. Neuvědomují si, že svými rozhodnutími velmi negativně ovlivňují život dítěte. Jejich cílem je co nejvíce poškodit druhého rodiče. Zamezují mu kontakt s dítětem a vynechávají ho při rozhodování o záležitostech dítěte. Takto omezovaný rodič pak nemá příliš možností, jak situaci řešit jinak než soudní cestou, která má na dítě jednoznačně negativnější vliv než dohoda rodičů. Ani samotné řešení soudem není vždy ideální.

Řízení o významných otázkách dítěte je třeba vést s dostatečným předstihem. Soud sice v řízení o významných záležitostech dítěte má rozhodovat urychleně, avšak pro rozhodnutí má stále lhůtu až 6 měsíců od zahájení řízení. V případě zápisu dítěte na školu je rozhodnutí vydané soudem až po zmeškání lhůt k přijetí pro dítě bezvýznamné. Navíc se stále nacházíme v době,

kdy covid-19 je stále hrozbou, proto je třeba, aby rodiče dítěti výuku v této situaci nekomplikovali ještě více. Komplikacemi jsou myšleny subjektivní postoje rodičů k opatřením, které ovlivňují výuku dětí. Může se jednat o výuku distanční, ale i prezenční s využitím ochranných dýchacích cest/testování. Dopady covid-19 na psychiku dítěte, nemožnost navštěvovat kroužky a také objektivní překážky rodičů, mezi které patří např. nedostatek finančních prostředků pro zajištění distanční výuky (bez počítače, špatný internet apod), by mohly být tématem pro celou další diplomovou práci.

Práce také poukazuje na nedostatky v právní úpravě ve věcech protiprávního přemístění dítěte v rámci území ČR. Na rozdíl od úpravy mezinárodních únosů, která je velmi podrobná, poskytuje právní jistotu vyřešení únosu dítěte a možnosti jeho navrácení do místa obvyklého bydliště, jsou možnosti vyřešení únosu dítěte po Česku velmi limitované. Soudy, s výjimkou řízení o významné záležitosti a řízení o změně poměrů k dítěti, nemají prostředky k navrácení dítěte do původního bydliště. V případě řízení o významné záležitosti jsou schopni pouze konstatovat protiprávnost přemístění, avšak navrácení dítěte zpátky je téměř neproveditelné. Rodiči nelze stanovit povinnost se přestěhovat, a i pokud by takovou povinnost soud teoreticky stanovit mohl, není vždy možnost se vrátit do stejného bydliště (nový nájemník, prodaná nemovitost apod.). V rámci řízení o změně poměrů by mohl soud stanovit, že o dítě bude pečovat druhý rodič a dítě se vrátí alespoň do oblasti původního bydliště. Takové rozhodnutí však také může způsobit spoustu problémů. Dítě bylo svěřeno do péče jednomu z rodičů na základě více objektivních důvodů, pouhá fakticita protiprávního přemístění dítěte proto nemůže vést k úplné změně poměrů. V praxi pak soudy s protiprávním přemístěním nic udělat nemohou, pouze musí upravit podmínky styku s druhým rodičem. Z tohoto důvodu si myslím, že by se zákonodárce měl inspirovat v některé ze sousedních zemí a tuto problematiku jasně upravit. Problémy se jistě projeví i v jiných oblastech, avšak taková úprava alespoň posílí právní jistotu v to, jak takové situace bude soud řešit.

Na závěr bych chtěl jen upozornit na to, že přestože se participační práva dítěte dostávají do popředí a rodiče i soudy s nimi více pracují, rozhodně je stále prostor pro zlepšení. Rodiče se musí naučit upozadit své ego a předně se zabývat nejlepším zájmem dítěte. Nemusí se vždy shodnout na každé otázce související s dítětem, ale měli by postupovat se vzájemným respektem a takovou situaci řešit včasné.

Bibliografie

Monografie

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: Rodinné právo (§655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017

KONEČNÁ, Karolina. *Střídavá péče v české a německé právní úpravě*. Praha, 2021

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017

ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017

TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Praha: C. H. Beck, 2015

Odborné články

CIBRUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Násilí v rodině a mezinárodní únos dítěte jako následek. *Právník*. 2014, č. 9, s. 746-757

SCHÖN, Monika. Výkon rodičovské odpovědnosti rodičem s omezenou svéprávností. *Právní rozhledy*, 2014, č. 13-14, s. 492

SCHÖN, Monika. Vztahy mezi rodiči při výkonu rodičovské odpovědnosti. *Právní rozhledy*, 2015, č. 1, s. 5-9

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnost aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 8, s. 267

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Právo rodiče na určení místa bydliště dítěte. *Právník*. 2015, č. 4, s. 297-307

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*. 2018, č. 19, s. 649

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Zajištění vzdělání jako právo a povinnost rodičů. *Právo a rodina*, 2016.

Judikatura

nález Ústavního soud ze dne 25.09.2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13

nález Ústavního soud ze dne 30.12.2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14

rozsudek Krajského soudu Praha ze dne 18. dubna 2013, sp. zn. 28 Co 158/2013

rozsudek Okresního soud Jindřichův Hradec ze dne 02.02.2014 sp. zn. 9Nc 465/2013

rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 02.04.2009 sp. zn. C-523/07, bod 44

usnesení Okresního soud Trutnov ze dne 08.09.2016 sp. zn. 28 Nc 1628/2015

usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2017, sp. zn. I. ÚS 955/15-2

Právní předpisy a mezinárodní úmluvy

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Uř. Věst. L 338, 23. prosince 2003

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 51/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí přijatá dne 25. října 1980 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého (Haagská Úmluva)

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Online zdroje

CIBIENOVÁ, Markéta. Zásahy do rodičovské odpovědnosti. [online] bulletin-advokacie.cz, 23. září 2016 [cit. 22. června 2022]. Dostupné na <[Bulletin advokacie, odborný právnícký portál | Zásahy do rodičovské odpovědnosti \(bulletin-advokacie.cz\)](http://bulletin-advokacie.cz)>.

Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku [online]. obcanskyzakonik.justice.cz [cit. 10. února 2022]. Dostupné na <[DZ_obcansky_zakonik_2012_21052012.doc \(justice.cz\)](http://obcanskyzakonik.justice.cz)>.

KLIMEŠ, Jeroným, ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Rozvádíme se. Je pro nás střídavá výchova dítěte ideálním řešením? [online] sancetem.cz, 30. listopadu 2011, aktualizováno 03. února 2022 [cit. 14. června 2022] Dostupné na <[Rozvádíme se. Je pro nás střídavá výchova dítěte ideálním řešením? | Šance Dětem \(sancetem.cz\)](http://sancetem.cz)>.

KOMÁRKOVÁ, Lucia. Právní problematika náhradního (surogátního) mateřství. [online] epravo.cz, 10. prosince 2020 [cit. 12. února 2022]. Dostupné na <[Právní problematika náhradního \(surogátního\) mat | epravo.cz](http://epravo.cz)>.

PEČINKA, Hynek. Souvislosti neplnění povinné školní docházky žáka z důvodu nesouhlasu rodiče s protikoronavirovými opatřeními. [online] epravo.cz, 16. října 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné na <[Souvislosti neplnění povinné školní docházky žák | epravo.cz](http://epravo.cz)>.

ŘEZNÍČEK, David, KALVASOVÁ, Lucie. *Rodičovská odpovědnost – neshoda rodičů ve vzdělání dítěte*. [online] epravo.cz, 30. srpna 2019 [cit. 16. června 2022]. Dostupné na <[Rodičovská odpovědnost – neshoda rodičů ve vzděl | epravo.cz](#)>.

ŠTĚRBA, Alex. *Neshoda rodičů v otázce vzdělání dítěte z pohledu školy, resp. řízení o přijetí ke studiu*. [online] epravo.cz, 21. května 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné na <[Neshoda rodičů v otázce vzdělání dítěte z pohled | epravo.cz](#)>.

TOMEŠOVÁ, Jana. *Společná péče o nezletilé dítě*. [online] pravniprostor.cz, 22. listopadu 2017 [cit. 14. června 2022] Dostupné na <[Společná péče o nezletilé dítě | Právní prostor \(pravniprostor.cz\)](#)>.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na výkon rodičovské odpovědnosti podle aktuální právní úpravy. Jsou v ní popsány také změny oproti předchozí právní úpravě. Na začátku práce je vymezen pojem rodičovská odpovědnost, dále její obsah, vznik, zánik a nositelství. V další části je práce zaměřena na výkon rodičovské odpovědnosti včetně zvláštních případů. Následně je diplomová práce věnována výkonu některých konkrétních součástí rodičovské odpovědnosti a problémům, které při tomto výkonu často vznikají. Opomenuty nejsou ani zásahy soudem do rodičovské odpovědnosti.

Abstract

The diploma thesis focuses on the exercise of parental responsibility under the current legislation. It also describes the changes compared to the previous legislation. At the beginning of the thesis, the concept of parental responsibility is defined, as well as its content, creation, termination and bearing. The next part of the thesis focuses on the exercise of parental responsibility, including special cases. Subsequently, the thesis is devoted to the exercise of some specific components of parental responsibility and the problems that often arise in this exercise. The court's intervention in parental responsibility is not omitted.

Klíčová slova

Rodičovská odpovědnost
Nositelé rodičovské odpovědnosti
Výkon rodičovské odpovědnosti
Dohody rodičů
Místo bydliště dítěte
Vzdělání dítěte
Únosy dětí
Nejlepší zájem dítěte
Participační práva dítěte
Zásahy soudu

Key words

Parental responsibility
Bearers of the parental responsibility
Exercise of parental responsibility
Parental agreements
The child's place of residence
The child's education
Child abduction
Best interest of the child
Participation rights of the child
Court interventions